UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01722301 7

Fraknoi, Vilmos
Matyas torekvesei a csaszari tronra

DB
931
F73

MÁTYÁS TÖREKVÉSEI A CSÁSZÁRI TRÓNRA

FRAKNÓI VILMOS
TISZTELETI TAGTÓL

OLVASTATOTT A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
ÜNNEPÉLYES KÖZÜLÉSÉN 1914 MÁJUS HÓ 10-IKÉN

BUDAPEST
KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
1914

LIBRARY
APR
27
1977
UNIVERSITY OF TORONTO

DB
931
F73

22065. — Budapest, az Athenaeum r.-t. könyvnyomdája.

MÁTYÁS KIRÁLY TÖREKVÉSEI A CSÁSZÁRI TRÓNRA.

A magyar nemzet a mai hazánk területén megalapított állam függetlenségének és nemzeti jellemének biztosítására irányuló törekvését mindenkor összhangzásba tudta hozni az európai államrendszerben elfoglalt, két nagy birodalom határai és két erős népfaj tömegei közé beékelt helyzetének követeléseivel.

Ezen kettős szempont irányította az Árpád-házbeli királyokat a politikai szövetségek és házassági frigyek kötésében, melyek más uralkodóházakkal az érdekközösség kapcsolatába hozták; az késztette a nemzetet arra, hogy a magyar dynasztia fiágának kihalta után, másfél századon át, idegen fejedelmeket emeljen trónra.

Annak a tudata, hogy Magyarország elszigetelten, egymagában állva hivatását betölteni nem képes, szembetünőbben sohasem nyilatkozott meg, mint éppen akkor, mikor a nemzeti királyság visszaállításának vágya Hunyadi Mátyás egyhangú megválasztásával teljesedésbe ment.

Pártjának vezérei, a német uralom hibái és bűnei által fölidézett elkeseredés hatása alatt, zord nyiltsággal fenyegetőztek, hogy »egy esztendő letelte előtt magyar vitézek lovai térdig fognak gázolni németek vérében.«[1]) De még nem telt el egy esztendő, mikor egy hatalmas párt a német császárt magyar királylyá kiáltotta ki, és Mátyás a helyett, hogy fegyver erejével küzdené le

---

[1]) A milánói fejedelem követe a császári udvarból 1458 február hó 18-ikán küldött jelentésében Mátyás király anyjának tulajdonítja ezt a nyilatkozatot. Mátyás király élete. 67.

vetélytársát, szövetséget kötött vele, fiává fogadtatta magát általa, igérte, hogy atyja gyanánt fogja őt szeretni ; sőt mint engedelmes fiú, csakhamar arra kérte föl, hogy belátása szerint válasszon számára házastársat.[2])

Csakhogy az önmegalázás ezen tényeit és frázisait álarczul használta, mely büszke gondolatot födött : a német birodalom és a magyar állam között a benső viszonyt oly módon teremteni meg, hogy ne Magyarország német, hanem Németország magyar uralkodót nyerjen.

Bizonyára kivételes méretű ambitió kellett ahhoz, hogy a hunyadmegyei köznemes *unokája* a Habsburgok, Wittelsbachok és Hohenzollernek fölött uralkodni kivánjon ; de a kereszténység megmentőjének fia és missiójának örököse méltónak tekinthette magát, hogy a kereszténység legmagasabb világi polczát foglalja el. Vállalkozásában fölbátorította őt az a tény, hogy kortársa, Podjebrad György cseh király, noha sem fejedelmi ház sarja, sem német nem volt, azon fáradozott, hogy magát a császár életében uralkodótársául és utódjául, római királylyá választassa meg. Ezt a tervét, melyet a huszita felekezethez való ragaszkodása hiusított meg, karolta föl Mátyás.

A németországi levéltárakból már a mult század közepén bocsáttattak közre a levelezések, melyek Mátyás királynak a császári korona megszerzésére czélzó három kisérletéről szólanak. Ellenben még nem láttak napvilágot a ferrarai herczegek levéltárában őrzött diplomácziai jelentések, melyek egy negyedik kisérletét, a legutolsót derítik föl. Ezt szándékozom ezen alkalommal ismertetni.

I.

Mátyás királynak római királylyá megválasztása legelsőízben az 1468-ik év elején került szóba, a mikor Podjebrád György az egyházi kiközösítést vonván magára és seregeivel Ausztriát elárasztván, ellene mind a pápa, mind a császár a magyar király-

[2]) V. ö. e sorok írójának »Mátyás király örökbefogadása Frigyes császár által« czímű értekezését, a Budapesti Szemle 1910-ik évi 141-ik kötetében.

hoz fordult segítségért. Követeik jutalmul a római király méltóságát ajánlották föl neki. Ő a császárt megszabadította ellenségétől, és hogy az eretnek uralkodót trónjától megfoszsza, Csehországba nyomult. Azonban a császár vonakodott igéretét teljesíteni.

Ekkor Mátyás kisérletet tett, hogy nélküle és ellenére választassa meg magát. Elfogadta a cseh király ajánlatát, hogy a választófejedelmek szavazatát megszerzi neki, ha tőle az elfoglalt csehországi területeket visszakapja. Az általa evégből megindított tevékenységben Mátyás maga is részt vett; érintkezésbe lépett a Hohenzollern-házzal, mely az ő ajkairól hallott először a Habsburgok ellen harczra csábító szavakat. Igyekezeteiket a német fejedelmek erős nemzeti érzése és a császárhoz való hűséges ragaszkodása sikertelenné tette.

Ezért Mátyás az 1470-ik év elején újból Frigyes császárhoz fordult. Ekkor már Csehország választott királya, Morvaország, Szilézia és Lausitz ura volt, mint ilyen a birodalom világi választófejedelmei között az első helyet foglalta el. Hogy megjelenésének fényével és a szeretetreméltóság varázsával is hasson, Bécsben látogatást tett a császárnál. Azon áldozattól sem riadt vissza, hogy a három éves Kunigund főherczegnővel jegyet váltva, a családalapítás lehetőségét hosszú időre elhalasztja. A császár viszont igéretet tett neki, hogy a maga és fia magtalan halála esetére örököséül rendeli, és vele együtt fog a német birodalom gyülésére menni. Mátyás kérkedve hangoztatta a milánói követ előtt, hogy »immár egy test és egy lélek a császárral.« Ez azonban a megállapodások szentesítését napról-napra halogatta. Mátyás pedig, mivel elhitették vele, hogy élete ellen merénylet tervezteték, hirtelen, búcsuvétel nélkül elutazott.[3])

Csakhamar meggyőződött arról, hogy nem csak hatalmának gyarapításától idegenkedik a császár, hanem őt a magyar tróntól is megfosztani igyekezik és megbuktatására a Jagellókkal szövetkezett.

Lemondott tehát azon reményről, hogy Frigyes életében

[3]) Ezen három kísérletre vonatkozó adatokat feldolgoztam: Mátyás király élete 151—233., továbbá »Mátyás király és a Hohenzollernek diplomatiai érintkezése« czímű értekezésemben: A Történelmi Szemle 1914-iki évfolyamában 63—72.

utódjává megválasztják. Azonban oda irányozta igyekezeteit, hogy halála után mint trónkövetelő a siker kilátásával léphessen föl.

Míg egyrészről azon volt, hogy a császárt gyülöletessé tegye, megalázza és megtörje, másrészről kimeríthetetlen leleményességgel minden alkalmat megragadott, hogy Németország fejedelmeit és rendeit megnyerje, lekötelezze.

Mindazokat, kik a császártól jogaikban és érdekeikben sérelmet szenvedtek : az elégületlen osztrák urakat, a salzburgi érseket, a passaui, seckaui és lavanti püspököket védnöksége alá fogadta. A bajor, brandenburgi és szász fejedelmekkel szövetségre lépett. Súlyt fektetett arra is, hogy a német uralkodóházak egyes tagjai hadi szolgálatába lépjenek ; a brandenburgi őrgrófoknál tett lépései sikertelenek maradtak ugyan, de Ulrik württembergi herczeg, Ottó és Kristóf bajor herczegek szivesen fogadták ajánlatát.[4])

A diadalmas hadvezér és lángeszű diplomata, mint a renaissance-kor igazi képviselője, a közvélemény hatalmát is kellően tudta méltatni. Sűrün bocsátott ki manifestumokat, küldött szét leveleket, melyekben a császárra hárította a vele viselt háborukért a felelősséget, és hirdette, hogy hő vágya : a szent birodalommal és a német nemzettel békességben élni, vele karöltve a kereszténység közös ellenségének leküzdésére használni föl erejét.

Bizonyára ő volt a fejedelmek sorában az első, ki a sajtót a politikai agitáczió szolgálatába állította. Straszburg város levéltára megőrzött egy császári rendeletet, mely a magyar király megbízásából nyomatott »gyalázó« röpirat terjesztését és újból kinyomatását eltiltotta.[5])

A czélt, a mely előtte lebegett, ellenségei és barátai jól ismerték. Az olasz humanisták — mint egyiknek könyvében olvassuk — »türelmetlenül várták azon nap fölvirradását, a mikor őt mint római királyt és császárt üdvözölhetik, megkoronáztatása alkalmával Rómában ünnepelhetik.«[6])

---

[4]) Ezen részletekre nézve szintén a fentebbi jegyzetben idézett dolgozataimra utalok.

[5]) Az 1485 október 30-ikán kelt rendelet a mellékletek között.

[6]) Carbo : »De rebus gestis Mathiae regis.« Magyar Irodalomtörténeti Emlékek. II. 214.

Ellenben a császár ijesztő rémkép gyanánt állította a német fejedelmek elé azon »veszedelmet és romlást, a mely rájuk várakozik, ha Mátyásnak sikerül a német birodalomba és a német nemzet kebelébe tolakodva, őket hatalma alá hajtani.« »Sich in das heilige Reich und deutsche Nation zu mischen, und Euch Alle unter sich und sein Gewaltsam zu ziehen.« [7])

II.

Mátyás arra számított, hogy a húsz évvel idősebb császárt túléli ; egy alkalommal neki, nehogy csillagjósaiban bízva, közeli halálára számítson, azt az izenetet küldötte, hogy igyekezni fog Nestor vagy Matuzsálem korát érni el.[8])

Türelemmel várta be tehát azon időpontot, a mikor a császár kimultával a német birodalom trónja megüresedik.

Frigyes ugyanis féltékenyen ragaszkodott a hatalomhoz és ismételten kijelentette, hogy uralkodótársat nem fogad el, életében utódját megválasztatni nem engedi. Ezen elhatározásában fia, Miksa főherczeg szívesen megnyugodott ; egész figyelmét a burgundi örökség biztosítására irányozta ; az osztrák tartományok veszedelmét és atyja szánalmas vergődését közönyösen, tétlenül szemlélte ; sőt 1485 elején a birodalmi gyülés vezetésével bizatván meg, elmaradása által a német fejedelmeket súlyosan megsértette.

Ugyanezen év június 1-én Mátyás hatalmába ejtette Bécs városát, Ausztria heczegének czímét vette föl, és néhány hónappal utóbb, hogy az osztrák tartományok meghódítását siettesse, a török szultánnal fegyverszünetet kötött.

Azonban éppen a fegyverével kiküzdött eredmények, a melyek a császári trón megüresedése esetén elnyerését biztosítani látszottak, okozták, hogy számításaiban csalódott.

A császár belátta és nyiltan bevallotta, hogy örökös tartományait saját erejével megmenteni nem képes. A német birodalomba helyezett bizalmát a csalódások, melyek őt e részről

[7]) 1483 május 2-iki levele a mellékletek között.

[8]) 1485 február 2-ikán. Mátyás király levelei. Külügyi Osztály II. 291.

érték, teljesen megingatták. Tisztában volt aziránt is, hogy halála után fia a választófejedelmek szavazatára nem számíthat és így a Habsburg-ház a császári koronát meg nem tartván és az osztrák tartományokat elvesztvén, egykori jelentéktelenségébe sülyed vissza.

Másfelől reméllette, hogy Miksa, ha most római királylyá megválasztatik, a rá várakozó kötelességek elől nem fog kitérni, kiváló egyéni tulajdonságainak érvényesítésével a német birodalomban az áldozatkészség szellemét fölébreszti, és háza hatalmának megmentése érdekében a Németalföldek gazdag jövedelmi forrásaiból meríteni fog.[9])

Titokban alkudozásokat indított meg a választófejedelmekkel, kiktől különféle előnyök biztosítása árán igéretet vett, hogy az 1486 január 20-ikára Frankfurtba egybehívott gyülésen fiát megválasztják. A meghívó iratban ezen ügyet nem érintette, mert az volt az óhajtása, hogy a cseh király a tervről ne nyerjen tudomást, a gyülésen ne jelenjék meg, a választásban ne vegyen részt.

Ugyanis előre látta, hogy Ulászló cseh király, ki az 1479-ben Mátyással kötött egyezség alapján a cseh koronával egybekötött választófejedelmi méltóság jogait gyakorolni volt hivatva, ha megjelenik a választásnál, Miksa ellen fog működni, Mátyás pedig fenyegető föllépésével a választófejedelmekre nyomást gyakorolva, a választást megakadályozhatja. Ezért csak a birodalmi gyülés megnyitása után, február elején intézett a választófejedelmekhez nyilt felszólítást, hogy utódját haladék nélkül válaszszák meg. Ennek szükségességét azzal okolta meg, hogy halála esetére a trónüresedés idejében, míg a választófejedelmek Frankfurtba gyülekeznek, a birodalom a magyar királylyal és a vele szövetkezett törökökkel szemközt védtelenül állana. Jelöltjét nem nevezte meg, de utalt arra, hogy ha a megválasztandó uralkodó az osztrák örökös tartományok iránt hajlandósággal nem viseltetik, azok örök időkre »idegen nemzet« jogara alá kerülnek.[10])

[9]) V. ö. H. Ulmann. Kaiser Maximilian I. (Stuttgart 1884.) I. 7.

[10]) »Man habe zu betrachten die grausam mächtige und schwere Übung des Kriegs, die der König in Ungarn und die Türken, so sich deshalben mitseinander vereinet und vertragen hätten, und dadurch der König und Türken aus unnotdürftiger leichtfertiger Übergab der Bischöfe zu

A mainzi érsek február 13-ikán a választást már negyednapra tűzte ki, a mikor a három egyházi és három világi választófejedelem szavazatát Miksa főherczegre adta.

A birodalmi gyülés ezután Mátyás ellen 34.000 fegyveresből álló sereg kiállítását határozta el és mivel ez hosszú időt követelt, rendelkezett, hogy rögtön 4000 fegyveres küldessék a császári táborba, és hadi czélokra másfél százezer forintot szavazott meg. Miksa igéretet tett, hogy a császári hadaknak élére áll.[11])

III.

A választás által Mátyás meghiusítva látta azon reményét, hogy a császár halála megnyitja előtte a német trónhoz vezető útat. Egyidőben az a veszedelem fenyegette, hogy a népszerűtlen és tehetetlen császár helyét genialis fia személyében félelmes ellenség foglalja el.

Azonban a bevégzett tény előtt nem hajolt meg. Éppen ezen időtájt nyitja meg lelkét a korlátokat nem ismerő hatalomvágy kisértései előtt, a melyeknek a sikerek által elkényeztetett lángelmék ki vannak téve, mikor a saját erejök túlbecsülése és a mások értékének lekicsinylése éles látásukat elhomályosítja.

Nem egészen három héttel a frankfurti választás előtt történt, hogy Mátyás az udvaránál időző magyar főrendeket és idegen diplomatákat budai palotájába gyűjtvén, előttük ünne-

---

Salzburg, Passau, Seckau und Lavant Schlösser, Städte und Befestigungen, die inmitten in Kaiserlicher Maiestät Erblande liegen, so ferne und tief in diesen dero Landen gewachsen sei, dass sie mit ihrer selbst Macht nich vorstehen möchte. Gleichwie nun diese ihrer Maiestät Lande die Pforte und Schild gegen den Türken und dermassen geschickt wären, wo die in der Feinde und fremder Nation Hände kämen, das daraus das heilige Reich und Deutsche Nation, der für anderen durch das fremde Gezunge zugesetzt würde, schwerlichen bekrieget werden möchten. Jo. Joachim Mülleri Reichstags Theatrum Maximiliani I. Jena. 1718. I. 5. Müller idézi Krantznak »Saxonia« czímű könyvéből azon állítást, hogy Mátyás a választást megakadályozni igyekezett. Azonban a frankfurti gyűlésen magyar követ nem volt jelen.

[11]) Ezt a császárnak 1486 november 25-ikén, 1487 január 5-ikén Miksához írt leveléiből tudjuk. Victor von Kraus. Maximilians I. vertraulicher Briefwechsel mit Sigmund Pruschenk. Innsbruck, 1875. — 56., 58.

pélyesen kijelenté, hogy nejének atyját, a nápolyi királyt a pápa ellen, ki neki háborút izent, támogatni fogja, az engedelmességet a szent-széknek felmondja és egyetemes zsinathoz föllebbez. Fenyegető szavainak súlyt kölcsönzött azzal, hogy magyar csapatokat küldött Nápolyba.[12])

Míg így a szent-székkel nyiltan szembeszállott, ugyanakkor abban állapodott meg, hogy Miksa megválasztásának érvénytelenítését és a maga megválasztatását fegyver hatalmával kierőszakolja. Évégből Francziaország, Lengyelország és Csehország királyait, az olaszországi államokat és a schweiczi kantonokat szövetségbe egyesíteni kivánta.

Önként kinálkozott neki társul Ulászló cseh király, kinek tanácsosai a frankfurti választásnál történt mellőztetése miatt, a cseh korona jogain ejtett sérelem megtorlását sürgették.

IV. Károly császár ugyanis, 1348-ban arany pecsét alatt kibocsátott kiváltságlevelében, a cseh király választójogát megállapítván, azokra, kik azt jogának gyakorlásában akadályozzák, ezer arany márka bírságot szabott.[13]) Erre hivatkozva Ulászló, 1486. április 16-ikán a választófejedelmeket a bírság lefizetésére egyenként fölszólította. »A mennyiben — úgymond — ezen felhívásunknak nem tesznek eleget, személyünk, koronánk és országunk érdekében gondoskodnunk kell arról, hogy jogainkat, Isten segítsége mellett, barátaink és alattvalóink közreműködésével megóvjuk.«[14])

A választás érvényességét nem támadta meg, sőt inkább elismerte; de mivel bizonyosnak látszott, hogy a választófejedelmek a bírság lefizetését megtagadják, tér nyílt a fegyveres összeütközésre.

Mátyás, hogy Ulászlót és a csehországi rendeket harczias elhatározásokra késztesse, személyesen óhajtott rájuk hatni. Évégből a morvaországi Iglau városba hívta meg a cseh királyt. A tárgyalásokban nagy szerepet szánt a csehországi származású váradi püspöknek: Filipecz Jánosnak, kit a Corvin János és Beatrix milánói hercegnő között tervezett házasság megkötésére

[12]) Mátyás király élete. 316.

[13]) Müller i. m. I. 19.

[14]) Minutoli. Das Kaiserliche Buch des Markgrafen Albrecht Achilles. (Berlin, 1850.) 212.

követül küldött, most pedig, noha már százmérföldnyire távol volt, sürgősen visszahívott.[15])

Az iglaui összejövetel czélja felől a németországi udvaroknál aggasztó hírek szárnyaltak. A szász választófejedelem egyik levelében értesíti a brandenburgi őrgrófot, hogy ellenök a háború megindításáról fog a két uralkodó tanácskozni.[16])

IV.

Ezalatt Miksa, a Frankfurtban elvállalt kötelezettségekkel nem törődve, visszatért a Németföldekre ; a helyett, hogy Ausztria megoltalmazása érdekében fegyverkeznék, háborúra készült Franczia ország ellen, melynek belső zavarai azzal biztatták, hogy a négy év előtt az arrasi békében elvesztett burgundi területet visszaszerezheti, sőt hódításokkal gyarapíthatja.

XI. Lajos férfias lelkű leánya, Beaujeu Anna, VIII. Károly gyámja, magára vonta családja többi tagjainak ellenséges érzületét ; ezekkel Miksa szövetséget kötött [17]), és hogy ezen vállalatra zavartalanul fordíthassa egész erejét, kisérletet tett a magyar királyt megengesztelni ; hozzá követet küldött és Beatrix nővérének, a ferrarai herczegnőnek közbenjárását eszközölte ki.[18])

Azonban Mátyás nem bocsátkozott vele tárgyalásba, hanem sietett a politikai helyzet előnyeit értékesíteni, a franczia udvarral összeköttetésbe lépni. Evégből egy szerény állású egyházi férfiút küldött oda. Ez Sankfalvi Antal udvari káplán és váradi kanonok volt, ki Zrednai Vitéz János körében kezdette meg diplomata pályáját, mint királyi követségek tagja Lengyelországban, Rómában és Nápolyban járt. Kétségkívül az olasz és franczia nyelvekben jártasságának köszönhette, hogy most a fontos küldetés neki jutott.[19])

---

[15]) Ezt Mátyás követe 1486 július 5-ikén Milánóban tett előterjesztésében említi. A ferrarai követ erről szóló július 5-iki jelentése a mellékletek között.

[16]) Az 1486 június 7-iki levél a mellékletek között.

[17]) Cherrier. Histoire de Charles VIII. (Paris, 1868.) I. 145.

[18]) A ferrarai herczegnő 1486 május 20-ikán Beatrixhoz írt levele. Berzeviczy. Beatrix-Oklevéltár. 88.

[19]) Életrajzát megírtam »Mátyás magyar diplomatái« czímű értekezé-

A megbízóleveleket június 10-ikén vette át.[20]) Július 4-én Milánóba érkezett, a hol a váradi püspök küldetésének elhalasztását kellett kimentenie.

Már másnap fogadtatott a fejedelem és nagybátyja, Lajos herczeg által, tanácsosaik és az idegen diplomaták jelenlétében.

Uralkodója üdvözletének és szolgálatkészségének bejelentése után, részletesen szólott azon ügyről, mely a váradi püspök visszahívását okozta; leplezetlenül föltárta az álláspontot, melyet Mátyás a római királyválasztással szemközt elfoglalt. Sőt, hogy közlései hatását fokozza, az igazságnak és valóságnak meg nem felelő állításokat koczkáztatott.

Előadta, hogy Miksa főherczeg álnok és csalárd módon, törvénytelenül választatott meg, mivel nem hivattak meg a választásra mindazok, kiknek abban résztvenni joguk volt; ugyanis régi hiteles végzések, okiratok, rendeletek és törvények értelmében a választás, mely a cseh király távollétében és beleegyezése nélkül történik, semmisnek, érvénytelennek tekintendő; már pedig a magyar király, a ki Csehország nagy részét birja, királyi czímét viseli és így a választófejedelmek sorában helyet foglal, a választásra nem hivatott meg; ezért Ulászló királylyal és a szász herczeggel megegyezett, hogy más római király választása végett találkozni fognak, és könnyen megtörténhetik, hogy a választás a magyar királyra esik; ezen ügyekbe a váradi püspök legjobban lévén beavatva, az ő jelenléte az összejövetelen nem volt mellőzhető.

Az előterjesztés meghallgatása után a milánói kanczellár röviden azt válaszolta, hogy a fejedelem a váradi püspök küldetésének elhalasztásában megnyugszik, és a magyar király »bölcs terveit« helyesléssel veszi tudomásul.[21])

A mely nyilatkozat azonban a fejedelmet nem tartotta vissza attól, hogy Miksát megválasztása alkalmából külön követ által üdvözölje.

semben. (Századok. 1898.) Franczia országi követségét Mátyás megemlíti 1489. november 16-ikán kiállított czímeradományozó okiratában.

[20]) Mátyás levelei. II. 303.

[21]) A ferrarai herczeg milánói követének 1486 július 5-iki jelentése a mellékletek között.

Sankfalvi egyébiránt uralkodója terveiről még világosabban beszélt a ferrarai herczeg milánói követe előtt, a ki iránt, mivel Ferrara herczegnője Beatrix nővére volt, teljes bizalmat táplálhatott. »A magyar király — úgymond — attól tart, hogy Miksa, ha a háborútól, a mit Francziaország ellen visel, megszabadul, németalföldi seregével atyjának segítségére jön, a német fejedelmektől támogatva, a lengyel királylyal és talán a velenczei köztársasággal is szövetkezve, Bécs város és az osztrák területek visszaszerzése végett háborút indít; ezért nem engedheti a király, hogy a főherczeg nyugalomhoz jusson, római királylyá történt megválasztása ügyében bonyodalmakat támaszt neki, a franczia királylyal és az olaszországi fejedelmekkel szövetség létesitését tervezi, hogy magát választassa meg római királylyá. »Cerca farsi lui Re de Romani.« [22])

Néhány nappal utóbb a magyar követ folytatta útját és július második felében Párisba érkezett. Mivel kevéssel előbb Miksa tizenötezer emberből álló serege Artoisban a háborút megindította, a kormányzó herczegnő részéről Sankfalvi élénk örömmel fogadtatott. Már augusztus 5-ikén megküldhette Milánóba a franczia-magyar szövetségről kiállított okiratot, a melynek példányait, sajnos, sem az olasz, sem a franczia levéltárak nem tartották fönn. Azonban kétségtelen, hogy leglényegesebb pontja az a megállapodás volt, a mely szerint egyik fél a másiknak tudta és beleegyezése nélkül Miksával békét nem köt.[23])

Míg Sankfalvi a fényes franczia udvarnál járt, Mátyás egyik német diplomatája, Schönberg György pozsonyi prépost, a szövetkezett schweiczi kantonok szerény körében jelent meg. A király jól ismerte a jelentőséget, melyet a köztársaságnak földrajzi fekvése és harczedzett népe biztosított. Hogy a császár támogatásától visszatartsa, 1479-ben tíz évre szóló szövetséget kötött vele, és vezérlő férfiait évdíjak fizetésével kötelezte le.

A frankfurti választás után, noha még fönnállott ez a szövetség és Francziaország szintén szövetséges viszonyban állott a schweicziakkal, Mátyás előre látván, hogy Miksa is hozzájuk fog fordulni, szükségesnek vélte, hogy igyekezeteit ellensú-

[22]) A ferrarai követ július 9-iki jelentése a mellékletek között.

[23]) Ugyanannak augusztus 18-iki jelentése ugyanott.

lyozza. Evégből követét bőségesen látta el pénzzel, a mi lehetővé tette neki, hogy a hét év előtt megajánlott évdíjak hátralékait kifizesse és új évdíjakat adományozzon. A franczia király követével együtt működve, sikerült Miksa ajánlatai elfogadását megakadályozniok.[24])

V.

Kétségkívül azért, mert a francziaországi tárgyalások eredményét kivánta bevárni, késleltette Mátyás az iglaui összejövetelt. Ulászló június 29-én kétezer fegyveres élén Deutschbrodba érkezett. Itt megjelent a váradi püspök azzal a jelentéssel, hogy uralkodója fontos ügyek és beteges állapota miatt Budáról nem távozhatik, de mihelyt egészsége helyreáll, el fog jönni. Majd Mátyástól levél érkezett, melyben biztosította Ulászlót arról, hogy az ő és nem a maga érdekében tervezi az összejövetelt, és hogy olyan jelentékeny előnyöket fog neki nyujtani, a milyeneket saját atyjától vagy testvérétől sem várhatna.

Ulászló két hónapig kényszerült ott vesztegelni. Mátyás, miután Ausztriában, Laa város vívását vezetve, több hetet töltött, csak augusztus 29-én érkezett Iglauba, a hová negyednapra jött meg a cseh király.[25])

A két uralkodó tízenegy napig volt együtt és a Miksa ellenében követendő eljárás iránt teljes egyetértés jött létre közöttük.

Szükségesnek látták, hogy vállalkozásuk a törvényesség látszatát megtartsa.

A választófejedelmek Ulászló levelére adott válaszukban az ő mellőzését azzal igyekeztek igazolni, hogy ők csak a birodalmi gyülés alatt győződtek meg afelől, hogy Miksa megválasztását »a támadások, melyeknek a birodalom több oldalról ki van

[24]) A schweiczi kantonok 1486 május 21-ikén tartott gyűlésének jegyzőkönyve, továbbá a milánói herczeg schweiczi követének július 20-iki jelentése ugyanott. A pozsonyi prépost által kifizetett évdíjakról említést tesz Mátyás egy másik követe 1487 szeptember 14-ikén kelt kimutatásában, melyet közöl Segesser: Die Beziehungen der Schweizer zu Mathias Corvinus. (Luzern 1860.) 88.

[25]) Az iglaui összejövetelre vonatkozó adatokat a függelékben állítom össze.

téve« és egyéb fontos okok, »melyeket levélben megírni nem tanácsos« sürgősen követelik.[26])

Ulászló erre Iglauból hozzájuk egy második levelet intézett, a melyben tagadja azt, hogy a választásnál a sürgős szükségesség esete forgott fönn és azt is, hogy a birodalom támadásnak van kitéve ; a magyar király ugyanis a császár és örökös tartományai, nem pedig a birodalom ellen visel háborút, a választófejedelmek irányában mindenkor szivességet és jóakaratot tanusít. Ragaszkodik tehát azon fölfogásához, hogy a cseh korona jogain sérelem esett, ő rá és országára gyalázat háramlott ; minélfogva szép szavakkal nem elégszik meg, és az aranybullában megszabott bírság lefizetését sürgeti.[27])

Ezen követelés támogatására Mátyás szintén a választófejedelmekhez fordult leveleivel. Közlé velök, hogy az ő különösen szeretett testvére és »barátja«, a cseh király, a kivel mindazon ügyekben, melyek iránt közöttük egyenetlenség támadott, barátságos és testvéri módon megegyezett, panaszosan előadta neki a római király választásánál történt mellőztetését, bemutatta a választói jogát biztosító okiratokat, a szenvedett sérelemért az elégtétel kieszközlésére tanácsot és segítséget kért tőle. Miután pedig igényeinek jogosságáról meggyőződést szerezett, fölkéri a választófejedelmeket, hogy a sérelem orvoslása iránt barátságosan egyezzenek ki és a követelt bírságot haladék nélkül fizessék meg. Ehhez a felszólításhoz fenyegető nyilatkozatot csatolt. »Ne kényszerítsetek, — úgymond — hogy veletek szemközt ellenségesen lépjünk föl. Ugyanis tudjátok meg, hogy ha követelését nem teljesítitek, mi őt, szerződésünk értelmében, iránta táplált testvéri szeretetünknél és barátságunknál fogva, el nem hagyhatjuk, megkeresésére neki teljes erőnkből segítséget nyújtunk, vele együtt minden eszközt fölhasználunk, hogy ő a szenvedett sérelemért az elégtételt megkapja. Elvárjuk, hogy a dolgot idáig jutni nem hagyjátok ! Wir versehen uns Ihr werdet es nicht dazu kommen lassen.«[28])

---

[26]) 1486 június 24-ikén. Zeitschrift für preussische Geschichte. XVIII. (Berlin, 1881.) 342.

[27]) 1486 szeptember 9-ikén. Minutoli. i. m. 266.

[28]) 1486 szeptember 10. Ugyanott 227.

Mátyás azonban úgy vélekedett, hogy az ő föllépése sem fogja a választófejedelmeket a bírság lefizetésére késztetni és így jogczímet nyerhet a háború megindítására, a melynek czélja a frankfurti választás megsemmisítése leendett. Ezen szándékot bizalmas emberei előtt nem titkolta. A ferrarai herczeg követe, ki Iglauba kisérte, írja uralkodójának: »Tudja meg méltóságod, hogy a választás megsemmisítésének kieszközlésére a magyar király semmiféle eszközt nem fog felhasználatlanul hagyni. Non lassará cosa a fare infringere tale elezione.«[29])

Ezért már most megállapodásra jutott Ulászlóval a háború előkészítése tárgyában és aziránt is, hogy igyekezni fognak a lengyel királyt a szövetségbe bevonni. Egyszersmind biztosította őt afelől, hogy atyja halála után a lengyel trónra fogja segíteni. Hogy a fegyverkezést neki megkönnyítse, a saját jogara alatt álló Morvaországot és Sziléziát az ő javára megadóztatta. A csehországi urakat pedig azzal kötelezte le, hogy a cseh korona két uralkodó között megoszlott területén a törvénykezési és pénzverési viszonyoknak egyöntetű rendezése érdekében intézkedés történt.[30])

Az Iglauban elért eredménynek nagy jelentőséget tulajdonított. Arról, mint ha fényes diadalt aratott volna, az öröm szokatlanul élénk kifejezéseit használva, értesíti szövetségeseit. »Méltóságodnak gyönyörűséget óhajtván szerezni, — írja a milánói fejedelemnek — tudomására hozzuk, hogy az elmúlt napokban szeretett testvérünkkel, Ulászló királylyal összejöttünk, . . . sok hasznos dolog elintézése mellett vele szövetséget kötöttünk, a legszorosabb baráti és testvéri viszonyba léptünk, úgy hogy ezentúl ugyanazt fogjuk akarni és ellenezni, úgyszólván egy személylyé olvadtunk össze.« »Ut penes unus homo videamur.«[31])

Hasonló jelentéssel Iglauból külön futár ment Franciaországba.[32])

Lengyelországnak a szövetségbe való bevonása iránt csak-

[29]) 1486 szeptember 28. Diplomacziai Emlékek. III. 188.

[30]) A fentebb jelezett függelékben.

[31]) 1486 október 23-ikán. Mátyás levelei. II. 310.

[32]) A ferrarai követ említi ezt 1486 deczember 31.-iki jelentésében Diplomacziai Emlékek. III. 374.

hamar megindult a tárgyalás. Kázmér király, noha néhány hónap előtt a császárral együtt, a velenczei köztársaságot Magyarország ellen támadásra szólította föl, most fia prágai udvarához követeket küldött, ki támogatását ajánlotta föl az ott megjelent magyar követnek.[33])

VI.

A franczia udvar a párisi szerződés megerősítésének szorgalmazása végett, a visszatérő Sankfalvi kiséretében, De Plailly Kristóf nevű előkelő világi urat küldött Mátyáshoz, ki ekkor Alsó-Ausztriában fokozott erélylyel folytatta a hadimunkálatokat, egymásután ejtette hatalmába a városokat és várakat. Táborában fogadta a franczia követet, nagy kitüntetésekkel halmozván el őt, míg Sankfalvit sikeres fáradozásaiért a pozsonyi prépostság adományozásával jutalmazta.

A franczia követet négy hónapnál tovább tartotta magánál, míg lovaggá avatván, dúsan megajándékozva bocsátotta vissza hazájába.[34])

---

[33]) A ferrarai követ október 18-iki jelentése. Ugyanott. 193.

[34]) Bonfin említi, hogy a franczia követ, kit »magnificus«-nak czímez, Kristóf keresztnevet viselt. Mivel Christophe de Plailly, 1487 október 15-ikén a franczia királyhoz intézett levelének tanusága szerint, Mátyás követét franczia országi útjában kísérte és a franczia-magyar szövetség érdekében működött (Pelicier. Lettres de Charles VIII. Paris 1898. I. 384.), nem merülhet föl kétség az iránt, hogy ő volt a Magyarországba küldött franczia követ. Mátyás a milánói fejedelemhez október 23-ikán kelt idézett levelében említi, hogy a franczia követ »his diebus« érkezett meg. Valentini Caesar november 4-ikén jelenti, hogy a franczia követ »mostra essere persona molto nobile e modesta, in Franza tiene ancora qualche bone castello«. Továbbá írja, hogy egy »reverendo Abbate di questo regno, quale bon tempo fa', ha habitato in Franza, religioso certo e prelato di bona presenzia, ma de vita e costumi molto piú apparente e laudabile, quale é stato quello che con la prudentia et astutia sua lo ha conducto di quá et salveza.« (Kétes vajjon ezen apát azonos személynek tekinthető-e Sankfalvival). Tárgyalásairól a ferrarai követ nem birt biztos értesítést szerezni. (Diplomacziai Emlékek. III. 204.) Bonfin tudja, hogy a franczia követ »ad ineundum contra Maximilianum foedus« jött és hogy »percussum

A franczia szövetséget nemcsak Miksa ellen, hanem más irányban is kívánta értékesíteni. Németországi tevékenysége közepett lelkében szüntelenül élt a vágy, hogy támadó hadjáratot vezessen a török birodalom belsejébe. Erre kedvező alkalmat kínált II. Bajazid szultán testvéröccse, Dsem herczeg, ki bátyja ellen mint trónkövetelő lépvén föl, külföldre menekült és Francziaországban tartózkodott. Mátyás az ő közreműködésétől nagy eredményt várt. Iglauból a franczia udvarhoz küldött futára által Magyarországba bocsátását kérte, és biztató választ kapott.

1487 február elején Filipecz János váradi püspök ment Francziaországba azzal a kettős megbizatással, hogy Miksa ellen a harczias hangulatot éleszsze és Dsem kiszolgáltatását eszközölje ki. A király számára gazdagon felszerelt török lovakat, a kormányzó herczegnő részére drága ékszereket, keleti szöveteket és egy teljes hálószoba bútorzatot vitt ajándékul. Föllépésének fényével fokoznia kellett küldetése jelentőségét. Mindenütt feltünést keltett, mikor százharminczhat díszesen öltözött leventétől kísérve, a nemesfajú lovaktól és öszvérektől, skarlát szövettel borított hintón megjelent.

Francziaországban az ő megérkezését türelmetlenül várták. A velenczei köztársaság követe jelenti, hogy az udvarnál ismételten kérdezősködtek nála, nem jött-e még meg a magyar főpap Velenczébe. Az olasz diplomata azt a nézetét fejezte ki, hogy a török herczegre vonatkozó kérése teljesittetni fog.[35])

A váradi püspök útjában és az udvarnál nagy kitüntetésekkel halmoztatott el.

Azonban az általa előterjesztett kérelem teljesítését a pápa és a velenczei köztársaság követei erősen ellenezték, és a török herczegnek Rómába küldését kívánták. Megnyerték az illetékes tényezőket. A magyar követ biztató kijelentéseket kapott ugyan; de a diplomaták tudták, hogy Dsemet csak addig tartják Francziaországban, »míg a franczia király a magyar királyra

inter Ungarum Gallumque foedus et fraterna inita est societas.« Decas IV. Liber VII. Valentini 1847 február 5-iki jelentésében a követnek adott ajándékokat 3000 ducatra becsüli. Diplomacziai Emlékek. III. 256. — Sankfalvinak a király 1486 október 2-ikán adományozta a pozsonyi prépostságot. Magyar Sion. IV. 771.

[35]) Diplomacziai Emlékek. III. 299.

rászorul.« Mikor tehát Miksa hadai július 27-én vereséget szenvedtek, a magyar szövetség értéke jelentékenyen alászállott. A váradi püspök Francziaországot, hol fél esztendeig időzött, eredmény nélkül hagyta el.[36])

Ugyanebben az időben a schweiczi szövetségnél Kökericzi Miklós, ki a szász herczegek udvarából nemrég lépett a magyar király szolgálatába, folytatta a pozsonyi prépost által megkezdett akcziót. Szintén fényes kísérettel, húsz lovassal, jelent meg, pazarló bőkezüséggel lépett föl, évdíjak kifizetésével és igéretével dolgozott. Míg a versengő fejedelmek által élesztett bírvágyat elégítette ki, uralkodója a büszke polgárok hiuságának hizelgett. Egyik levelében követek küldésére szólítja fel őket; mert — úgymond — »teljesen föl akarja előttük tárni királyi szíve szándékait, melyek a kereszténység, a szent birodalom és a német nemzet javára czéloznak.« Amivel csak a német trónt illető terveit érthette.

Mindezek daczára a nyolcz kanton közül őt 1487 szeptember 14.-én Miksával szövetséget kötött. Luzern volt az, mely leginkább ragaszkodott Mátyáshoz, és ajánlkozott, hogy a római királyt a schweiczi zsoldosok toborzásában megakadályozza, egyúttal a franczia királynál Dsem kiszolgáltatását kieszközli; azonban ezen szolgálatért a tanács mindegyik tagja részére évdíjat és a közpénztárba évenkint »néhány ezer forint« járulékot várt.[37])

Eközben Mátyás és szövetségesei, a kik a frankfurti királyválasztás megsemmisítésén fáradoztak, nagy súlyt fektettek arra, hogy érvényességének elismerését a római szent-széknél megakadályozzák.

Mátyás ez ügyben maga nem tehetett lépéseket; mert a nápolyi király érdekeinek erőteljes fölkarolásával magára vonta VIII. Incze neheztelését, a ki ellene a római király hatalmát felhasználni készült.[38])

---

[36]) A váradi püspök francziaországi követségére vonatkozó adatokat a függelékben állítom össze.

[37]) A Kőkericz követségére vonatkozó adatokat összeállítom a függelékben.

[38]) A milánói herczeg velenczei követének 1486 november 18-iki jelentése a mellékletek között.

Azonban a franczia király az 1487-ik év elején tudomására hozta a pápának, hogy Miksa megválasztatása az ő állását Franczia országgal szemközt erősíti és »más országokban is zavarokat támaszt«, minélfogva jóváhagyásából »nagy botrányok keletkeznének.«[39]) Május havában pedig a cseh király követei érkeztek Rómába, és a bibornoki consistorium színe előtt ünnepélyesen óvást emeltek a választás ellen, a melyre uralkodójuk meg nem hívatott, és azon kéréssel fordultak a pápához, szólítsa fel a német fejedelmeket, hogy »őt jogától ne foszszák meg, hanem a választáshoz bocsássák.«

A pápa nem válaszolt ezen nyilatkozatra és egy ideig tartózkodó magatartást követett.[40]) Azonban az 1488-ik év elején, a velenczei köztársaság által befolyásolva, fölbátorította Miksát arra, hogy hódoló követséget küldjön Rómába.

Mátyás római követe, Vitéz János szerémi püspök, mikor arról értesült, hogy a német követek útban vannak, erőteljesen követelte ugyan, hogy a pápa őket ne fogadja ; de czélt nem ért.[41])

Megérkezésükkor január 29.-én királyi követeket megillető ünnepélyességgel vezettettek a városba ; február 4.-én pedig a tábornoki consistoriumban uralkodójuk hódolatát bemutatván a pápának, az ezen tényről felvett jegyzőkönyvben Miksa »választott római királynak« czímeztetett.[42])

A király e fölött nagy mértékben fölháborodott. Egy alkalommal a pápai legátus előtt, heves beszédben előadván panaszait azon kedvezések miatt, melyekben az ő sérelmére és kárára, a velenczei köztársaságot részesíti a pápa, egyebek között így szólott : »Szintén a velenczeiek kedvéért fogadta ő szentsége Miksa római király követeit. Noha az én követemnek megigérte, hogy nem ad nekik audientiát, és így tudta, hogy a jogtalanul és szokatlan módon történt királyválasztás megsemmisítésén fáradozom, a nyomás alatt, a mit a velenczeiek gyakoroltak rá, meg-

---

[39]) A franczia király 1487 február 4-ikén Medici Lőrinczhez írt levelét és ennek február 17-ikén római követéhez küldött utasítását közli Agenore Galli az Archivio Storico Italiano-ban. Terza Serie. XV. 289.

[40]) Burchardi Liber Notarum. (Legújabb Citta di Castelloi kiadás.) 201.

[41]) Ezt Mátyás alább idézendő nyilatkozatából tudjuk.

[42]) Burchardus i. m. 221., 222.

hajolt.« Majd a beszéd további folyamán ezen ügyre visszatérvén, a pápa eljárását »szánalmasnak« nevezte és azt állította, hogy a pápa csak azért tüntette ki a német követeket, mert uralkodójuk az ő ellensége és Velencze barátja.[43])

VII.

Míg Miksa Francziaországban, Schweiczban és Rómában diplomácziai sikereket ért el : atyjának Németországban a megaláztatások serlegét fenékig kellett ürítenie.

A frankfurti gyülés határozatai papiroson maradtak. A nagy birodalmi sereg kiállítására nem történtek előkészületek. A sürgősen küldendő csapatok nem mentek el rendeltetésök helyére. A megszavazott pénzsegélynek alig harmadrésze folyt be.[44])

A birodalmi rendek közönyösségénél még fájdalmasabban hatott a császárra fiának magatartása. Miksa ugyanis franczia-országi vállalatába merülvén el, németországi feladatairól teljesen megfeledkezett. Frigyes megható és erőteljes szavakkal sürgette jövetelét ; értesitette, hogy további távolléte osztrák hiveikre csüggesztő hatást gyakorol, a német fejedelmeket tétlenségükben megerősiti. Fenyegető nyilatkozatot is hallatott. »Mivel — úgymond — a dolgokat mostani állapotukban a mi teljes és tökéletes romlásunk nélkül nem hagyhatjuk, kénytelenek leszünk, hogy békességhez jussunk, más utat keresni, a miből rád nézve a jövőben hátrány és kár fog származni.«[45])

Semmit sem ért el.

Az 1486.-ik év végén a választófejedelmek, kiket maga köré gyűjtött, nem tudtak neki más tanácsot adni, mint azt, hogy új birodalmi gyűlést hívjon össze, és Ulászlót a magyar királytól elvonni igyekezzék.

A császár követeket küldött Prágába azzal az ajánlattal, hogy nyilatkozatot állít ki, mely a cseh-korona királyválasztó

---

[43]) A pápai követ 1489 január 30-iki jelentése. Mátyás király élete.

[44]) Beckensloer érseknek, mint birodalmi pénztárnoknak számadása : Forschungen zur deutschen Geschichte XXIV. 485—91.

[45]) Kraus Victor a 11. jegyzetben idézett kiadványában.

jogát biztosítani fogja;[46]) a birodalmi gyülést pedig február 3.-án Nürnbergbe hirdette ki. A meghívó iratban jelezte azt a veszélyt, mely a német birodalmat fenyegeti; mert — ugymond — »Mátyás király folytonosan gyarapodó hatalma azt az aggodalmat kelti, hogy az egész német nemzetet hatalmába ejteni fogja.«[47])

Ezen veszélynek és elhárítására új eljárási módszer szükségességének tudata, a birodalmi gyűlésen is megnyilatkozott, azon nagyjelentőségű tervben, mely a birodalomnak szövetségi alapon ujjászervezésére czélzott. Szerzője, a mainzi érsek ugyanis azt azzal okolta meg, hogy »idegen nemzetiségűek a birodalom fejedelmeit támadva és megosztva, a német birodalom tisztességét, méltóságát és fenségét a német nemzettől elvonni és a saját hatalmukba ejteni törekednek«.[48])

Azonban ekkor Mátyás szintén a német fejedelmekhez fordult. Diplomácziai érintkezéseiben a kiméletlen fenyegetés és a

---

[46]) Ezt a császárnak 1487 deczember 1-én a brandenburgi választófejedelemhez írt leveléből tudjuk. Forschungen XXIV. 519.

[47]) Az 1487 február 3-iki irat a mellékletek között.

[48]) A szövetségi okirat tervezetének bevezetése így hangzik:

Als wir das heilige Reich der masz in Befehl angenommen haben und demselben auch Deutscher Nation also gewendt, dass wir dasselbig in Ehren, Würden und löblicher Regierung zu enthalten geneigt und schuldig sein und aber sich schwere Läuft und Händel erheben dadurch zu vernehmen steht das Betrachten und Fürnehmen *fremder Gezung wie sie vermeinen die Gleder* des Reiches anzufechten, zu trennen und ferner mit der Zeit Ehre, Würde und des *Reiches Oberkeil Deutscher Nation* zu entziehen und in ihre Hände *zu bringen*: solches zuvorkommen haben wir uns mitzeitigem Rathe einmütiglich vertragen und vereinigt, nämlich also: Ob jemand wer der wäre, niemand ausgenommen, der sich des Reiches Titel, Ehre, Würde und Oberheit wider uns Kaiser Friedrichen *obgenannt annehmen, oder* auch des Reichs Kurfürsten, Fürsten und Glieder mir Gewalt überziehen ... und dem *Reiche* die abzuziehen oder über redlich, ordentlich Rechtgebot mit Gewalt dringen und beschädigen würden, — a császár és a fejedelmek egymást kölcsönösen támogatják, a birodalom ellenségeivel egyoldalú békét nem kötnek, rendelkeznek a zsákmányról és foglyokról. Forschungen. XXIV. 497—502.

Ezen tervezetet a császár el nem fogadta; ellenben május 19-ikén rendeletet bocsátott ki, mely a tervezetben foglalt intézkedéseket, a bevezető indokolással együtt átvette. Müller. Reichstagstheatrum unter Friedrich III. VI. 113.

hizelgő rábeszélés módszerét fölváltva, gyakran meglepő egymásutánban szokta alkalmazni. Nagy czéljai felé haladva, nem tartotta szükségesnek, hogy az útak megválasztásában a következetlenség látszatát kerülje.

Azon fenyegető irat, a melyet László követelésének támogatására Németországba bocsátott, hatástalan maradt. A választófejedelmek az 1487.-ik év elején tartott értekezletből a cseh királyt hozzá intézett levélben biztositották arról, hogy jogait sérelemmel illetni nem szándékoztak, és követelésének elejtésére kérték föl; de Mátyást feleletre sem méltatták.

E szerint az iglaui összejövetel óta a helyzet nem változott. Ennek daczára Mátyás a választófejedelmeket békében hagyta, sőt a nürnbergi birodalmi gyűlés összehívása és rendeltetése felől értesülvén, megnyugtatni igyekezett. A birodalom rendeihez levelet intézett, a melyben a római király-választás ügyét teljesen hallgatással mellőzi; ellenben kéri, hogy a császárnak, ha újból ellene vádakat emelni fog, hitelt ne adjanak és segítséget ne szavazzanak meg; bejelentvén, hogy kész akár Nürnbergbe, akár máshová követeket küldeni, a kik a császár irányában követett eljárását igazolni fogják.[49])

A fejedelmek és a városok követei a királyi levelek példányait, a melyeket egyszerre kaptak meg, a császárnak mutatták be; de az alkalmat, mely a béke helyreállítására kínálkozni látszott, nem hagyták felhasználatlanul. A jelenlevő választófejedelmek közös iratban barátságos hangon felajánlották Mátyásnak a császárral fennforgó viszály békés kiegyenlítésére közbenjárásukat.[50])

Mire a király feltünő gyorsasággal és előzékenységgel ajánlatukat elfogadván, fölkérte őket, hogy jogos és méltányos követelései kielégitésére módot keressenek.[51])

Ezzel a levéllel egyidőben érkezett Nürnbergbe a tudósítás, hogy Németújhely őrsége és polgársága Mátyással fegyverszünetet kötöttek, a melyben kötelezték magukat, hogy ha negyvenkilencz nap alatt felmentő sereg nem érkezik, a kapukat megnyitják.

A császár, noha nem remélhette, hogy a határnapig székváro-

---

[49]) 1487 április 18. Mátyás király levelei II. 314.

[50]) A dátum nélküli levél a mellékletek között.

[51]) 1487 július 1. Mátyás király levelei II. 316.

sát sereg küldésével megmentheti, az engedékenység sugallatát elnémítva, daczosan kijelentette, hogy a királylyal, csak ha előbb a háborút beszünteti, áll szóba. Ezen elhatározásáról a választófejedelmek értesítették Mátyást, ki feleletében hevesen kikelt a császár ellen, a föltételt elutasította, de ismételte, hogy kész tárgyalások indítására követeket küldeni hozzájuk, és kijelentette, hogy szívesen fogja irántuk táplált barátsága és jóakarata bizonyítékait nyujtani.[52])

Ekkor a birodalmi gyűlésen a császár állhatatossága a harczias irányt juttatta uralomra. Újból csapatok kiállítása és adó kivetése határoztatott el. Albert szász herczeg pedig elvállalta a Mátyás ellen küldendő birodalmi sereg fővezérletét, és augusztus 9-ikén megküldötte neki hadizenő iratát.

Erre a király válaszolván, ismét hangoztatta, hogy ő »a római szent birodalmat soha meg nem sértette, meg nem támadta, fejedelmeit mindenkor különösen szeretett testvéreinek és barátainak tekintette«. A háborúért a császárt teszi felelőssé, ki kötelezettségeit nem teljesítette, és az ő igazolását meghallgatni vonakodott. Isten igazságosságában bízván, — ugymond — reméli, hogy vakmerő föllépéséért a herczeg bünhődni fog.[53])

Albertnek csakhamar elegendő oka volt, hogy vállalkozását megbánja ; mert a birodalom fejedelmei igéreteiket, melyekkel őt a fővezérlet elfogadására bírták, nem teljesítették.

A császár kíméletlen szemrehányásokkal illette őket, és figyelmeztette arra, hogy hanyagságuk válságos következményeket von maga után : a német birodalom urává teszi a magyar királyt, »a ki — úgymond — eléri azt, a miért a háborút megindította, s a szent birodalmat hatalmába ejti. . . . A mellett tehát, hogy a mi végső romlásunkat idézitek elő, okai lesztek annak, hogy a német nemzet, mely egykor hősiességével a szent birodalom császári méltóságát megszerezte, más nemzetek előtt gyalázatot és megvetést von magára, mert törvényes uralkodóját, saját becsületét, méltóságát, állását feláldozván, az alacsony származású magyar királynak, a német nemzet gyűlölő ellenségének jogara alá kerül.«[54])

[52]) 1487 július 29. Mátyás király levelei. II. 318.

[53]) Augusztus 15. Ugyanott. 321.

[54]) Az 1487 október 8-ikán a brandenburgi őrgrófhoz írt levélben : Dadurch derselb König, dem wir aus unser selbst Macht, als ihr wisset,

Ezen veszély elhárítása végett, aggkorával és beteges állapotával nem törődve, arra szánta el magát, hogy a birodalmi sereg vezérletét a következő év tavaszán személyesen átveszi, és a német fejedelmeket felszólította, hogy hadaikkal szintén személyesen jelenjenek meg augsburgi táborában.

Ezalatt Albert szász herczeg magára volt hagyatva, a saját pénzen fogadott ötezer fegyveressel vonult az osztrák örökös tartományokba, a hol néhány kisebb erősségnek megoltalmazására, őrséggel és élelmiszerekkel ellátására kellett szoritkoznia. Mivel pedig a négyszer-ötször számosabb magyar hadakkal megmérkőzni képtelen volt, már szeptember első felében lépéseket tett, hogy fegyverszünetet eszközöljön ki, és e végből személyesen találkozni óhajtott királyi ellenfelével.

Mátyás hosszas habozás és levélváltás után, deczember első felében a Sanct-Pöltenhez közel fekvő Markersdorfban találkozott Alberttel. Itt feltünő ajánlattal állott elő.

Azon kérdést, vajjon a császár ellen az örökös tartományokban viselt háborút jogosan vagy jogtalanúl viseli-e, eldöntés végett a pápára kívánta bízni, és kijelentette, hogy azon esetben, ha a döntés ő rá nézve kedvezőtlenül üt ki, magát a pápa rendelkezéseinek aláveti. Viszont kikötötte, hogy ha a császár ehhez hozzájárul, a birodalom fejedelmei egyenként kötelezzék magukat, hogy azon esetre, ha a pápa döntése a magyar királyra kedvezően hangzik, a tovább folytatandó háborúban a császárt segítségben nem részesítik. Egyúttal fegyverszünetet engedett, a mely, ha a császár az ajánlatot elfogadja, szeptember elsejéig, ellenkező esetben június elsejéig tart.

---

nicht widerstehn mögen, mit dem Krieg in unsere erbliche Lando so fern gewachsen, dass nun nicht anders daraus zu warten, dann sich dadurch in das heilig Reich, darauf der Anfang seines Krieges gesetzt ist, zu dringen und unter seine Gewalt zu bringen. . . . Damit in unser gründliches Verderben . . . gesetzt habet, Ursacher seiet, dass der Deutschen Nation, die ihr Aufnehmen mit Mannlichkeit überkommen und *damit die Würde* des heiligen Reichs in ihr Gewaltsans bracht hat, bei allen anderen Nationen ein ewig Laster, Schmach und Verachtung bringen würdet, ihren rechten Herrn und ihr selbst Ehre, Würde und Stand dermassen zu verlassen und unter Gewalt des gemeldeten Königs von *Hungern,* der von *geringem Herkommen* und ein *sonder Feind und* Hasser der Deustchen ist, *zu wachsen.*

Ezen az alapon deczember 16-án megköttetett az egyezség.[55])

Mátyás helyzete a háború színhelyén annyira előnyös volt, hogy a fegyverszünet megkötését az ő érdeke nem tette kívánatossá ; e mellett nem lehetett kétsége az iránt, hogy az ajánlatot a császár nem fogadja el.

Eljárásában tehát azon szándék nyilatkozott meg, hogy ismételten hangoztatott állítását, a mely szerint a német birodalommal barátságos viszonyt kíván fönntartani, igazolja, és a szász fejedelmi ház egyik nagytekintélyű tagját lekötelezze. Ez sikerült neki ; mert Albert néhány héttel utóbb a birodalmi sereg főparancsnokságáról lemondott.

Ugyanekkor Mátyás a bajor uralkodóházzal tárgyalásokat inditott meg új szövetség kötése végett. A bajor tanácsosok ez ügyben javaslattételre hívatván föl, egybeállították az okokat, a melyek a szövetséget ajánlják és ellenzik. Egyrészről utaltak arra, hogy a német fejedelmek kötelessége a német császárral tartani, és arra is, hogy Mátyás, miután a császárt tönkretette, uralomvágya Bajorországot sem fogja megkímélni ; másrészről felhozták, hogy a magyar király a Wittelsbachok régi barátja, a császár pedig ellensége ; amaz hatalmas, ez ellenben tehetetlen.[56])

Ugyanekkor Mátyást azon merész gondolat is foglalkoztatta, hogy terveinek a Habsburg-ház egyik tagját, Zsigmond főherczeget, Tirol urát, ki bátyjával meghasonlott, megnyeri. A váradi püspököt és Kökericz lovagot megbízta, hogy őt Innsbruckban keressék föl. Ez azonban velök érintkezésbe lépni nem volt hajlandó.[57])

A császárhoz szorosan ragaszkodó brandenburgi őrgrófok megnyerésére Mátyás nem gondolhatott. Hogy tehát őket a császár támogatásától visszatartsa, fenyegető magatartásával hatott rájuk ; szövetségesét, a cseh királyt is nagyméretű fegyverkezésre késztette, a mely — mint a lengyel király a császárnak nyiltan bejelentette — a szomszéd fejedelmek ellen irányult. Ezen eszközökkel a czélbavett hatást

[55]) *Langeun* Herzog Albrecht der Beherzte. Leipzig. 1838.

[56]) Ismerteti Höfler: Archiv für Kunde österreichischer Geschichtsquellen. XII. 367—9.

[57]) A milánói herczeg schweiczi követének 1487 deczember 24. és 1488 január 14-iki jelentései a mellékletek között.

szintén elérte. János választófejedelem már 1487 november közepén értesíté testvéreit, hogy a jövő tavaszszal a császári táborban meg nem jelenhetik, mert távolléte alatt országa a magyar király szomszédsága miatt, nagy károkat szenvedhetne. Későbbi leveleiben pedig hangoztatta, hogy a magyar és cseh királyok részéről a támadást napról-napra várhatja.[58])

Mátyás, míg e szerint a császárt teljesen elszigetelte diplomacziájával, az 1487-ik év végén készületeket tett, hogy a német birodalmat megkímélve, Miksát az ő németalföldi örökös tartományaiban támadja meg. E végből a Schweiczban tartózkodó követét megbízta, hogy ott ötezer zsoldost fogadjon.[59])

Éppen ekkor a Habsburg-házra, a legválságosabb pillanatban, még egy váratlanul bekövetkezett katasztrófa sujtott le.

VIII.

1488 február 1-én Miksát lázadó alattvalói, Bruges németalföldi város polgárai, fogságba vetették, halállal fenyegették, több tanácsosát kivégezték.

Frigyes császár még ezen csapás súlya alatt sem tört meg. Elhatározta, hogy a sereget, a melyet a birodalmi gyűlés az osztrák örökös tartományok megmentésére rendelt, személyes vezérlete alatt fia kiszabadítására és a merénylet megbosszúlására használja fel. Hogy ezt megtehesse, biztosítania kellett magát a felől, hogy Mátyás részéről távolléte alatt támadástól meg lesz kímélve. Ennek szükségessége drámai hirtelenséggel érvényesült. Márczius 3-án levelet fogalmaztat a császár a választófejedelmekhez, a kiket értesít, hogy nem fogadja el az Albert herczeg által

[58]) A választófejedelem 1488 április 18-ikán a császárnak írja : »Kaiserlich Maiestät weisz auch wie ich mit meinen Landen dem Könige von Hungern und Behem Gränitz besessen und in Unwillen stee, und des Backenschlags täglich warten muss.« Május 31-ikén pedig testvéreinek : »Sich täglichs die Könige von Hungern und Behem zu Krieg rüsten und Aufgebot getan. Und sonderlich der König zu Hungern ein merklich Volk vor Grossglogan, das er berannt, im Feld liegen hat.« Forschungen. XXIV. 533. 4.

[59]) A milánói herczeg schweiczi követének 1488 január 18-iki jelentése a mellékletek között.

kötött fegyverszünetet, a melyet a magyar király — úgymond — »csak azért kötött meg, hogy mielőbb hatalmába kerítse a német birodalmat«.[60]) Másnap, a brugesi hír megérkezése után, ezen fegyverszünet meghosszabbítása érdekében kellett lépéseket tennie. Azonban még ezen válságos helyzetében is önérzete visszatartotta attól, hogy közvetlenül forduljon Mátyáshoz. A közvetítéssel legbizalmasabb tanácsosát, Beckensloer János salzburgi érseket bízta meg.

A király, noha a főpapot, ki őt és esztergomi egyházát elhagyta volt, gyűlölte és néhány hónap előtt kísérletet tett, hogy a salzburgi érsekségből elmozdítását a pápánál kieszközölje, mégis előzékenyen fogadta küldöttét és ajánlatát; vele az Albert szász herczeg által kötött fegyverszünetnek szeptember elsejéig meghosszabbítása iránt megállapodásra jutott.[61]) Ekképen lehetővé tette, hogy a császár megvalósíthassa szándékát.

Figyelemreméltó, hogy Frigyes néhány hét alatt huszezernyi birodalmi sereggel rendelkezett, míg ilyet éveken át tartó erőfeszítéseivel Magyarország ellen síkra szállítani nem volt képes. Albert szász herczeg pedig, ki Mátyás ellen harczolni nem volt hajlandó, most újból fölajánlotta szolgálatait. Ez a két tény jellemző módon tünteti föl, hogy a magyar király mennyire tiszteltté és félelmessé tette magát Németországban.

A viharthozó felhők, melyek a Habsburgok feje fölött összetorlódtak, csakhamar elvonultak. Miksa a fogságból kiszabadult; a franczia király békét kötött vele; a cseh király törvényesen megválasztott római királynak elismerte.

Mátyás az ő neutralitásával nem kisebb szolgálatot tett a Habsburgoknak, mint két század előtt IV. László azzal, hogy a cseh Otakar ellen a Morva mezején vívott csatában a győzelmet családjuk megalapítójának biztosította.

Ugyanis támadó föllépéssel a császár németalföldi hadjáratát megakadályozva, a franczia királyt a burgundi örökség elfoglalásában, vagy a németalföldieket függetlenségük kivivásában támogatva, a Habsburg-ház hatalmának megsemmisítését idézheti elő.

[60]) A császári irat a mellékletek között.

[61]) Mátyás márczius 14-ikén küldi Batthyányi Boldizsárt Beckensloerhez. (Mátyás levelei. II. 339.) A fegyverszünet meghosszabbítására vonatkozó okiratok. (1488 május 21. és június 5.) a mellékletek között.

Mikor ezen kísértésnek ellenállott, elhatározásában kétségkívül része volt a lovagias érzésnek, mely a fogságában harczképtelenné vált ellenféllel a küzdelem folytatásától visszatartotta, és a monarchikus felfogásnak, mely a lázadó alattvalókkal szemközt az uralkodók szolidaritását állapítja meg. Azonban döntő tényezők gyanánt politikai szempontok irányították.

Néhány nappal a császár közeledése előtt, egyidőben vette Miksa követei római audientiájának hírét, fogadta Franczia-országból és Schweiczból visszaérkező követeit.

Be kellett látnia, hogy a szentszék által érvényesnek elismert királyválasztás megsemmisítése lehetetlenné vált. Meggyőződött a felől, hogy sem Dsem herczeg kiszolgáltatására, sem hathatós támogatásra Francziaország részéről nem számíthat. Az a benső szövetség pedig, melyet Iglauban Csehország királyával kötött, már is meglazult.)

Tervét, hogy magát római királylyá választatja, elejtette. Politikájának új irányítást kellett adni.

A német császári korona eszköz, nem végső czél gyanánt lebegett szemei előtt. Birtokában biztosítékot keresett arra, hogy a magyar állam nemzeti jellemét nyugatról, területi épségét keletről veszély többé ne fenyegesse.

Ezt a czélt elérhetni vélte azzal, ha a magyar dynastia és a Habsburg-ház között a politikai és családi érdekek közösségén alapuló állandó szövetség jő létre.

Arra számított, hogy ha a lovagias jellemű, fenkölt szellemű Miksát hálára kötelezi, az ő közreműködésével Corvin János trónöröklését megszilárdíthatja, és régi hő vágyát, hogy a keresztény hatalmak egyesült hadserege élén a török birodalomba nyomúl, megvalósíthatja.

Nem csalódott. Bizalmát a római király a hálás ragaszkodás meggyőző bizonyitékaival igazolta. A mikor 1489 tavaszán a német birodalomba visszatért, Mátyással személyesen kívánt találkozni. Kész volt föltételeit elfogadni, és a politikai frigyet kettős házassággal szorosabbá alakítani, úgy hogy Corvin János az ő leányát, ő maga pedig Beatrix királyné nővérét venné nőül.[62])

[62]) A Mátyás és Miksa viszonyát megvilágító adatok összeállítva a függelékben.

Azonban Frigyes császár engesztelhetetlen maradt; mert azt a meggyőződést táplálta, hogy Mátyás most is ragaszkodik még korábbi terveihez. Az 1488-ik év végén Ulászló cseh királyt meggyőzni iparkodik afelől, hogy a magyar király czélúl tűzte ki »mindkettőjük országait elfoglalva, magának a német birodalomba és a német nemzet élére útat nyitni«.[63]) Az 1489-ik évi frankfurti birodalmi gyűlést a franczia és a magyar királyok ellen sereg kiállítására szólítván föl, hangoztatja, hogy a két uralkodó »az egész német nemzetet« hatalmába akarja ejteni és ha ellenállásra nem talál, »a római szent birodalmat romba dönti«. A szász herczeghez írt levelében pedig állítja, hogy Mátyás »szíve és elméje a szent birodalom és a német nemzet fölött uralomra sóvárog«. Das heilige Reich und Deutsche Nation, nach dem desselben Königs von Hungern Herz und Gemüt steht.[64])

Mátyásnak néhány hónap mulva bekövetkezett halála megsemmisítette a reménységeket, melyeket ha ő a császárt túléli, hozzá méltó vetélytársával, Miksával karöltve, megvalósított volna.

A mit a nagy király fegyverével kiküzdött, elveszett, a mit lángelméjével épített, mind összeomlott; de örök értékű kincs gyanánt szállott nemzetére hagyatékúl nevének fénye, tetteinek dicsősége!

---

[63]) A császár által 1488 deczember 7-ikén küldött izenet a mellékletek között.

[64]) Az 1489 deczember 10-ikén a szász herczegekhez intézett levél ugyanott.

FÜGGELÉK
ÉS
MELLÉKLETEK

FÜGGELÉK.[1])

I. Az iglaui összejövetel. 1486.

Mátyás és Ulászló között az iglaui találkozás iránt 1486 május elején jött létre a megállapodás. Leskovetzi Albert csehországi kincstárnok május 29-ikén már sürgeti Budweis várost az iglaui összejövetel költségei fedezésére kivetett adó befizetése miatt. (Archiv Česky. VI. 206.) A szász választófejedelem június 7-iki leveléből tudjuk, hogy a találkozásnak már június 14-ikén kellett volna megtörténnie. (A levél a mellékletek között.) Azután június végére halasztatott el. Ekkor Mátyás készületeket tett a csehországi útra. A ferrarai herczegnek Mátyáshoz küldött követe, Valentini Caesar július elején Zágrábba érkezvén, innen július 6-ikán jelenti, hogy magyarországi kereskedőktől értesült, hogy a király »stava per partirse . . . verso le confine de Boemia ; la causa depsa andata dicono non haverse per cierta, ma coniecturarsi, che vadi per turbare, sel potrá, al duca Maximiano la electione, che par fusse facta de lui in regem Romanorum, come non legitime facta, perche se dice non haver hauto la voce del re di Boemia, ne de Polonia, quali hano voci duplicate, et che li se fará una, megia dieta«. (Diplomácziai Emlékek. III. 122.)

Ulászló június második felében, nagyszámú előkelő urak és kétezer fegyveres kíséretében indult meg Iglau felé. Június 28-ikán Lipniczben arról értesülvén, hogy Mátyás követe, a váradi püspök jő hozzá, cseh urakat küldött eléje. Másnap maga

[1]) A felolvasásnak szánt értekezés szűk keretében röviden feldolgozott némely fontosabb részek bővebb tárgyalását tartottam szükségesnek.

Deutschbródba érkezvén, itt június 30-ikán fogadta a magyarországi főpapot, ki azt a tudósítást hozta, hogy uralkodója betegsége és más fontos okok miatt elutazását Budáról elhalasztani kényszerült, de mielőbb meg fog jelenni. A csehországi urak rossz néven vették a halasztást, tanácsukra a király követet küldött Magyarországba és azt határozták, hogyha ez a követ hírt hoz arról, hogy a király már megindult Budáról, úgy bevárja, ellenkező esetben visszatér Prágába. Egy hét mult el, anélkül, hogy Magyarországból hír érkezett volna. Július 7-én a király és az urak készületeket tettek, hogy másnap elutaznak; de éjszaka Mátyástól levél jött, a melynek hatása alatt elhatározták, hogy őt bevárják. (Ezen részleteket Budweis város követének 1486 július 8-ikán Deutschbródból írt jelentése tartalmazza. Archiv Česky. VI. 207.)

Három hétig tartó várakozás után, július 25-ikén fogadta a cseh király Mátyás fényes küldöttségét, mely a váradi és pécsi püspökökből, Bánfi Miklósból és Stein Györgyből állott. Ezek jelentették, hogy a magyar király Pozsonyban súlyosan megbetegedett, lábai megdagadtak, minélfogva csak három-négy hét mulva jelenhetik meg. (Boroszló város jegyzőjének Iglauból 1486 július 26-ikán írt jelentése. Scriptores rerum Silesiacarum. XIV. 103.)

Augusztus közepetáján az Ausztriában táborozó király készületeket tett, hogy Iglauba megy. Az ajándékokat, melyekkel Ulászlónak kedveskedni kívánt, Pozsonyból a táborba küldötte a királyné. (Valentini augusztus 17-iki jelentése Zisterdorfból. Diplomácziai Emlékek. III. 173.)

Csak augusztus végén érkezett Iglauba.[1]) (Palacky [Geschichte Böhmens. V. B. 285.] és más történetírók elbeszélése, a mely szerint Beatrix elkísérte volna őt oda, tévedésen alapszik. Berzeviczy. Beatrix élete. 367.)

Az iglaui összejövetelről, Ulászló egyik kísérőjétől. naplószerű feljegyzések maradtak ránk.

Ulászló szeptember 1-én jött át Deutschbródból Iglauba, 1300 lovas kíséretében Mátyás eléje ment, de kíséretét hátra-

[1]) Itt augusztus 30-ikán kelt rendelete: Scriptores rerum Silesiacarum. XIV. 104.

hagyva, egyedül fogadta őt. Barátságos üdvözlés után a két fejedelem között vetélkedés keletkezett, mert egyik sem akarta a jobboldalt elfoglalni. Abban egyeztek meg, hogy cseh területen Mátyás, morva területen Ulászló foglalja el az előbbkelő helyet. A pécsi püspök latin és Czimburg Stibor morvaországi főkapitány cseh nyelven tartottak üdvözlő beszédeket. Iglauba érkezésük után Mátyásnál ebéd volt.

Szeptember 2-ikán a pécsi püspök ünnepélyes Veni Sancte-t tartott. Mátyás ajándékokat küldött Ulászlónak »quadraginta peristromata babilonica, seu tapetes grandes artificiose acu pictos ; praeterea fructus recentes, botros, persica . . . in scutellis magnis argenteis«. Este gyalog ment át Ulászló szállására »ad merendam..« Vendégétől »duo cochlearia ex puro auro« kapott ajándékba.

Szeptember 3-ikán, vasárnap, a váradi püspök tartotta a misét, a mely alatt a magyar király kiváló zenészei játszottak. Mátyásnál ebéd, melyre a váradi és pécsi püspökök, hét magyar főúrral szintén meg voltak híva ; udvari zenészek és énekesek szórakoztatták a vendégeket. Ulászló megkapta Beatrix ajándékait : »cubile ex auro affabre et subtiliter concinnatum, pulvinaria item aurata seu auro picta, cervicalia quatuor damascena, culcitram, lodicem, nitidissima ac preciosissima omnia, strofiola, indusia, chirotecas, capitias, coronas et plura similia«.

Szeptember 4-ikén Ulászlóhoz, míg szállásán ebédelt, Mátyástól jöttek : »duo ciathi magni argentei inaurati, miri artificii« ; vacsora alatt pedig »duo pilei auro et gemmis preciosis ornati«.

Szeptember 5-ikén Mátyás újabb ajándékait kapja a cseh király : »sex canes venaticos, rubro serico attalico opertos, duas tunicas talares, unam holosericeam rubram, alteram purpuream auro intertextam, tiaram pulchram turcicam, acinacem, clavam, pugionem et frameam, argento et gemmis radiantia, bellaria item quam plurima«. Ezen és a következő két napon a két király hosszasan tanácskozott, részint maguk, részint tanácsosaik közreműködésével.

Szeptember 7-ikén Mátyás küldött vendégének »duos caballos tracicos, formae et velocitatis praestantes, sellis ex auro et gemmis ephippiatos ; insuper viginti millia aurorum illi condonavit«. (?)

September 8-ikán, Mária-ünnepen a két király áldozott. Mátyás ajándékul küldött »galeam lapidibus pretiosis nitentem et pileolum hungaricum, crista auro et gemmis ornata insignem, quod utrumque septem millium aureorum aestimabatur«.

September 9-ikén délelőtt Mátyásnál, délután Ulászlónál értekezlet, az urak részvételével »de modo et via ulciscendi contemptum Uladislao regi a principibus imperii factum«. A váradi püspök a cseh királynak ajándékozott »duos crateres argenteos et quaedam alia minora vasa, duo item cochlearia aurea, cultrum, fuscinulas cum manubriis pure aureis«.

September 10-ikén, vasárnap, a misét Ulászló udvari papja mondotta. Mátyásnál ebéd, melyre a főpapok és az urak meg voltak híva. Este a magyar király, a váradi püspök kíséretében, gyalog átment Ulászlóhoz és vacsorára jelentkezett be nála »praemissis septem ferculis opipare paratis«. Csak hárman voltak együtt, és vacsora után két órán át tanácskoztak. »Anteacta omnia inter se concluserunt.«

September 11-ikén Ulászló, miután Mátyásnak hat tarka lovat, a váradi püspöknek és a pécsinek két-két feketét küldött ajándékul, elbúcsúzott. Mátyás félmérföldnyire kísérte őt. Ölelkezve váltak el egymástól. (Pessina, Mars Moravicus. Praga. 1677.—894.)

September 11-ikén a két király közösen okiratot állított ki, a mely a cseh korona országaiban a pénzverés és igazságszolgáltatás terén egyöntetű eljárás meghonosítására czélzó megállapodásokat tartalmazott. (Az okirat cseh nyelvű szövege Archiv Česky X. 289—91.)[1])

Az iglaui találkozás eredményeiről 1486 október végén, a sziléziai rendek boroszlói gyűlésén, Mátyás megbízásából Weitmühli Zsigmond a jelzett okiratot következő előterjesztés kíséretében mutatta be. A két király »sich aufs allerhöchste miteinander vereint und vertragen, dass ein Theil dem Anderen wo es Not thun würde nach seinem allermeisten Vermögen und

[1]) Tartalmát részletesen ismerteti Palacky. Geschichte Böhmens. V. A. 288. És Sterly: Notizenblatt der historisch-statistischen Section der mährisch-schlesischen Gesellschaft zur Beförderung des Akerbaues, der Natur- und Landeskunde. 1858. Beilage. 4. szám.

grösster Macht, Hülfe, Rat und Beistand thun soll . . . Mit ihren Räten haben betracht etlich ihr Gnaden Land Verderbniss und Schaden, haben sie gewegen etliche Stück und Artikl die denselben Landen nutz und fromlich sein, sich der miteinander vereint . . . Item ihre Königliche Maiestäten haben sich auch, zu Notdurft der wirdigen Kron zu Behem, etlicher Sachen, *davon jetzt nicht zu* reden ist, vertragen, den sie zur Handhabung derselbigen löblichen Kron zu Behem Vornehmen thun, dazu an jeden ihrer Unterthan Hülfe begehren werden, und ist solche Hülfe angeschlagen auf Geld, dass dann die anderen Land unter der Kron zugesagt haben. Ist sein Königlich Maiestät Begehr und Bitten, dass Euer Gnaden zu solcher mercklicher Handhabung der würdigen Kron zu Behem, dazu Euer Gnaden auch eingeleitet sind, Euer Hülfe thun wellet. Das will seine Königliche Gnaden Euch und jeden von Euch zu sonderheit gnädiglich erkennen und zu gut nicht vergessen, sich auch desto besser befleissigen dies Land zu beschirmen«. Az adó »ein halber Gulden von der Hufe« volt. (Scriptores Rerum Silesiacarum. XIV. 109.)

Az iglaui összejövetelre Mátyást elkísérte a ferrarai herczeg követe, Valentini Caesar, ki Ulászlótól audientián fogadtatván, erről szeptember 11-ikén kimerítő jelentést küldött Ferrarába. (Diplomácziai Emlékek III. 181—4.)

A császár Iglauba titkos ügynököt küldött, a ki a birodalmi gyűlés által megszavazott segélyösszegből kapott útiköltséget. (Beckensloernek számadásaiban fordul elő ez a tétel : »Geschickt gen der Igla, zu erfragen was beider König von Hungern und Behem Führnehmen sei, geben zur Zehrung 16 reinisch Gulden.« Forschungen zur deutschen Geschichte. XXIV. 486.)

Bonfin az iglaui összejövetelről írja, hogy Mátyás az osztrák hadjáratot abbahagyván »ad diaetam, ut ajunt, in Moraviam contendit, quam ad Iglaviam, ex composito cum Uladislao Boemiae rege, praestituerat. Ad labefactandas enim Australium vires, et frangendam imperatoris pertinaciam, nihil commodius esse censebat, quam Boemicum regem . . . sibi conciliatum habere . . . Indicto jam tertio conventu, in Moraviam cum regina gnatoque Joanne proficiscitur, ut confirmata cum Ladislao amicitia, tutius cum imperatore deinde bellum gereret.

Multi, mandato regis, oratores eum sequuti, ... imprimis Neapolitani regis et Ferrariae ducis ... Conventus frequentissimus Iglaviae jam habetur ... Repercussum hic est ex sententia foedus ... Uladislaus a Mathia magnifice donatus, gemmata muneri data galea, adjectumque oppidum. Innumerae quoque a regina vestes auro purpuraque contextae, addita etiam regalis multa supellex, ut societatem digna munera confirmarent«. (Decadis IV. Liber VII.)

Ellenben a csehországi közel egykorú történetírók az iglaui összejövetel jelentősége felől nem voltak kellően tájékozva. A legtekintélyesebb soraikban Dubravsky (Dubravius János) olmüczi püspök azt írja, hogy Iglauban tárgyalták »controversias, de quibus Olomucii decidi non potuit, praesertim de bonis gladio utrinque interceptis, ut illa iis ab utroque rege gratuito restituerentur, quorum antea fuerunt«. (Historiae Boiemicae liber XXXI.)

II. A váradi püspök francziaországi követsége 1487.

A morvaországi származású Filipecz János váradi püspök Mátyás királynak, élete végső éveiben, kanczellárja és legbizalmasabb tanácsosa volt. Csak azért, mert jelenléte az iglaui összejövetelen mellőzhetetlenül szükségesnek látszott, küldetett Francziaországba Sankfalvi, a kinek visszaérkezése után a püspök bizatott meg, hogy ott a megkötött szövetség feltételeinek végrehajtásáról gondoskodjék és Dsem herczeg kiszolgáltatását kieszközölje. 1487 február 5-ikén jelenti a ferrarai követ Bécsből, hogy a váradi püspök (a francziaországi követ kíséretében) elutazott, VIII. Károly és nővére számára 12.000 arany értékű ajándékokat vitt magával. (Diplomácziai Emlékek. III. 256.) Bonfin szerint, ki ekkor a királyi udvarnál tartózkodott, fényesen felszerelt török lovakat, gyöngyökkel ékesített aranyedényeket, keleti szöveteket és egy hálószoba aranyozott bútorzatát vitte magával és ezeknek értékét 25.000 arany forintra teszi. Ugyanő részletesen leírja a kísérő személyzet pompáját. »Trecentos imprimis equos, eodem colore omnes et magnitudine ; trecentos quoque juvenes, ex universis procerum ordinibus et ex tota

nobilitate delegit, qui . . . purpureo cuncti habitu uterentur; item intonsi omnes et eadem proceritate, aetateque consimiles. Ex bis torquatos multos cernere erat; caeteros vero, quibus aurei crines fuerant, gemmatis capita sertis obductos. Supellex adhaec plus quam pontificia, quae necubi explicari potuit, quin regiae maiestatis hospitium referret . . . Legationem tanta ubique pompa gessit, ut nihil tempestate nostra magnificentius usquam gentium spectatum esse refertur.« (Decadis IV. Liber VII.)

Hogy azonban némileg túlozott, kitűnik abból, hogy egykorú franczia feljegyzés a püspök kísérői számát »körülbelül kétszázra«, Velencze francziaországi követe százharminczhatra teszi. Egyébiránt mindkét forrásban fellépésének fényéről szintén magasztaló tudósítással találkozunk. (Magyar Történelmi Tár. XIII. 218. Diplomácziai Emlékek. III. 340.)

Kettős megbizatásáról Bonfinnak tudomása volt. Donati Bossi, ki vele Milánóban találkozott, öt évvel utóbb kinyomatott Chroniconjában az ő küldetése czéljául Miksa választásának megsemmisítését jelezi: »Ut imperii electio . . . irrita sit, utpote quae contra electionis legem ordinemque facta sit.« (A ritka nyomtatvány gróf Apponyi Sándor könyvtárában.)

A váradi püspök márczius közepetáján Velenczében, 25-ikén Ferrarában volt és ugyanazon hónap 11-ikén Milánóba érkezett, a hol a Corvin János és Bianca herczegnő között tervezett házasság ügyében a tárgyalásokat azonnal megkezdette; azonban már néhány nappal utóbb bejelentette, hogy Francziaországból érkezett levelek arra késztetik, hogy haladék nélkül oda utazzék, és a házassági ügy elintézését visszaérkezésének idejére halassza. (A milánói herczeg április 19-iki levele a mellékletek között.)

Április végső napjaiban indult el. (A ferrarai herczeg milánói követének április 24-iki jelentése a modenai levéltárban.) Francziaországi tartózkodásáról hézagos adatok maradtak fenn.

Június 4-ikén Angers város tanácsa a Lavalban tartózkodó VIII. Károly királytól rendeletet kapott, hogy a magyar követ méltó fogadtatásáról gondoskodjék. A tanács az elszállásolás és élelmezés felől rendelkezett. Június 8-ikán érkezett meg a váradi püspök, kit két franczia püspök kísért. Tiszteletére a város június 10-ikén díszebédet rendezett. (Az angersi

levéltárból az egykorú feljegyzéseket közölte Simonyi Ernő. Magyar Történelmi Tár. XIII. 215.—9.)[1])

Július 6-ikán Velencze francziaországi követe Ancenis-ból, hol akkor VIII. Károly tartózkodott, jelenti, hogy oda megérkezett a váradi püspök »sok ajándékkal«, és nagy buzgóságot fejt ki (utitur magna diligentia), hogy a török herczeg kiszolgáltatását elérje. (Ezt a doge július 26-ikán írja törökországi követének. Diplomácziai Emlékek. III. 325.)

E tekintetben nagy nehézségekkel kellett megküzdenie. A pápa ugyanis azt kívánta, hogy a franczia király a török trónkövetelőt neki adja át és ő rendelkezhessék vele a törökök ellen tervezett nagy hadjáratban. A velenczei köztársaság más érdektől vezérelve, mert a szultánt óhajtotta lekötelezni, szintén ellenezte azt, hogy Mátyás kívánsága teljesüljön.

Már a váradi püspök megérkezése előtt, a Francziaországban működő pápai követ úgy nyilatkozott, hogy »a franczia király mindaddig, a míg a magyar királyra rászorul«, nem fogja teljesíteni a pápa kívánságát. A flórenczi köztársaság követe szintén abban a véleményben volt, hogy míg a magyar követ Francziaországban időzik, a király ki nem bocsátja kezeiből a török herczeget, »a kit csak azért őriz, mert a magyar királyt azzal a reménységgel akarja biztatni, hogy neki engedi át.«[2]) Egyúttal azt a meggyőződését tolmácsolta, hogy a könnyen megvesztegethető franczia udvarnál ajándékokkal mindent el lehet érni.

A velenczei követ úgy informálta a signoriát, hogy a pápa óhajtásának teljesülését »nehéz, úgyszólván lehetetlen« kivinni. (A doge július 27-iki levele római követéhez. Thuasne. 166.)

[1]) Simonyi említi, hogy »az angersi mairie emlékeiből látszik, hogy a király június 10-ikén este Angersbe jött, de onnan azonnal visszatért Lavalba«. (?)

[2]) A flórenczi követ 1487 május 27-ikén jelenti, hogy a pápai követ közlé vele, hogy »sino a tanto, ch'el Re hará bisogno del Re d'Ungheria, non crede che s'ottenga. Et io ne sono nella medesima opinione et maxime tanto quanto stará di quá l'ambasciatore del Re d'Ungheria, ma sesi nascessi accordo col duca Massimiano o pure tra questi Signori et il Re, non farei dubio che subito non s'avessi; perché' per nessuno altro effetto lo ritengono, che per tenere in speranza el Re d'Ungheria . . . In effecto, di quá chi vuole spendere, obtiene facilmente quello vuole«. Thuasne. Lo Sultan-Djem. (Paris. 1892.) 155.

A váradi püspök a franczia udvarnál biztató igéreteket kapott, a melyeknek hatása alatt már lépéseket tett, hogy Dsem számára a fejedelmektől, kiknek területén Bécsbe menet át kellett vonulni, útlevelet kapjon. (1487 augusztus 7-ikén a milánói herczeghez ez ügyben írt levelét kiadta De Levis, Antiquae Cisalpinae Reipublicae historica monumenta. Turin. 1801.)[1])

Azonban a herczeg tényleges átadását a franczia udvar halogatta, azon ürügy alatt, hogy a herczeg hozzájárulását kell kieszközölnie. Azt ajánlották a váradi püspöknek, hogy időközben Párisba látogasson el.

A magyar követ augusztus 16-ikán Angersból útra kelt a franczia fővárosba ; de útközben lováról leesett, súlyosan megsérült és kénytelen volt Tours városban gyógyíttatni magát. Itt Mátyástól levelet vett, a melyben utasítja őt, hogy mielőbb (facta aut infecta re) térjen vissza Magyarországba. Ezért elhatározta, hogy Párist elhagyva a királyi udvarhoz megy búcsút venni. Szeptember 7-ikén érkezett Lavalba, hol a velenczei követ tartózkodott. Ez kérdést intézett hozzá Dsem herczeg ügyének állásáról. Válasza, melyet szó szerint írt meg Velenczébe, így hangzott : »Követ úr, királyom, ha nem kapott volna biztos igéretet a felől, hogy a szultán testvérét kiszolgáltatják neki, nem küldött volna ilyen nagy költséggel ide engem, a ki előtte némi hitelnek és tekintélynek örvendek ; hanem az igéret, a mit mindazoktól, kiknek beleszólásuk van, kapott, bírta őt rá, hogy engem küldjön, azon hitben, hogy legfeljebb tizenöt nap alatt eljárok megbizatásomban ; már pedig több mint négy hónap telt el, anélkül, hogy az ügy elintéztetett volna ; most az udvarhoz megyek, a hol tíz napnál tovább nem maradok, és azután mindenképen (facta aut infecta re) hazautazom ; de nem hihetem, hogy a király és tanácsosai adott szavukat megszegik, főképpen miután királyom mindent megtesz és megad,

[1]) A ferrarai herczeg milánói követe augusztus 28-ikán jelenti, hogy a váradi püspök nemsokára megérkezik és magával hozza Dsem herczeget ; október 26-ikán, hogy a váradi püspök reménységében csalódott. November 3-ikán, hogy a magyar király jelentékeny összeget, amelylyel Dsem kiszolgáltatását akarta kieszközölni, kölcsön kért a milánói herczegtől. (A jelentések a modenai levéltárban.)

a mit tőle követeltek. Nagy alkalmatlanságommal és költséggel jár itt időzésem ; naponként ötven aranyat kell költenem.«

Szeptember 13-ikán ment Ancenisbe, a hol a velenczei követ szintén megjelent, azzal az elhatározással, hogy igyekezeteinek meghiusítására mindent, a mi hatalmában áll, meg fog tenni. (Szeptember 13-iki jelentése az idézett helyen.)

Második megjelenése alkalmával sem érte el czélját. Mint a velenczei doge, francziaországi követének jelentése alapján írja, »szép szavakkal bocsáttatott el és eredmény nélkül kellett távoznia«. (1487 november 30-ikán törökországi követéhez írt jegyzéke. Thuasne. 171.)

Második megjelenéséről a királyi udvarnál hallgatnak a fenmaradt emlékek. VIII. Károly Lavalból Macon város polgárainak megparancsolja, hogy a magyar király követségét (belle, grand et notable ambassade), mely udvaránál járt és most Párison át hazautazik, kitüntetően fogadják. (Pelicier. Lettres de Charles VIII. Paris 1898. I. 228.)

Párisban a váradi püspök a hatóságoktól többféle kitüntetésekben részesült. Egyebek között október 12-ikén ünnepélyesen bemutatták neki a »szent kápolna« kincseit és ereklyéit. (Thuasne. 169.) Párisi tartózkodásáról Bonfin elbeszéli, hogy nagy lakomákat rendezett, a melyekre a halakat olyan bőségesen vásároltatta össze, hogy néha a királyi ház asztalára tőle kellett »koldulni« halat a királyi tisztviselőknek. Az ezen állításban foglalt túlzást megvilágosítja az a tény, hogy ezen időben a király Páristól távol tartózkodott.

VIII. Károly három ezer »livres« értékű ezüstedényekkel kedveskedett a váradi püspöknek. Tristan de Salazard sensi érseket bízta meg, hogy a püspököt Párisból az ország határáig kísérje és rendeleteket állított ki az útbaeső városokhoz fogadtatásuk iránt. Az érsek október 13-ikán jelenti a királynak, hogy másnap indulnak, a Champagne és Bourgogne tartományokon át fognak utazni. (A két kiadatlan levél a függelékben.) Két nappal utóbb pedig Christophe de Plailly a királynak írja, hogy a váradi püspök aznap (október 15-ikén) utazott el Párisból és hogy őt Lyonig fogja a sensi érsek kísérni. Ezen levelében egyúttal közli, hogy a császár súlyos megbetegedéséről érkezett hír ; mivel pedig Miksa, ha a császári trónt elfoglalja, még

veszedelmesebbé válik Franciaországra nézve, felkéri VIII. Károlyt, hogy »gondoljon a magyar király ajánlatára«. »Plaise vous penser aux offres que vous a faites le roy de Hongrie.« (Pelicier. I. 384.)

A váradi püspök november 2-ikán utazott el Lyonból (Thuasne. 170.), 15-ikén Milanóba érkezett, hol 25-ikén Corvin János nevében a házasságot Bianca herczegnővel megkötötte. (Diplomácziai Emlékek. III. 356, 381.) November végén, miután 1500 arany értékű ajándékot kapott a milánói herczegtől, utazott el. (A ferrarai követ november 26-iki jelentése.)

Mikor Magyarországból megindult, azt az utasítást kapta Mátyástól, hogy Milánóból Schweiczon keresztül Innsbruckba menjen és ott Zsigmond osztrák főherczeggel szövetség kötése végett tárgyaljon. Azonban újabb rendelet értelmében Velenczén át utazott Bécsbe. (A milánói herczeg schweiczi követének 1488 január 14-iki jelentése a mellékletek között.)

1488 január 19-ikén Zágrábban volt. (E napon kiállított oklevele az országos levéltárban.) Február elején érkezett Bécsbe.[1])

Küldetésének sikertelensége nagy mértékben felháborította a királyt, a ki két évvel utóbb erre nézve meglepő nyilatkozatot tett. A pápai követ előtt panaszait VIII. Inczének ellenséges magatartása fölött hangoztatva, egyebek között így szólott: »Ő szentsége nem elégedett meg azzal, hogy ellenségeim ösztönzéseinek engedve, a franczia királyt a török herczeg kiszolgáltatásának megtagadására bírta. Az én követemet, kit Franciaországba küldöttem, áruló eljárásra csábította; minélfogva az a mellett volt, hogy a török herczeget a Szentszéknek szolgáltassa ki a franczia király, a kinek legelőkelőbb tanácsosai leveleikben értesítettek engem az indokok felől, a melyek ő szentségét ezen magatartásában vezették.« (A pápai nuntius 1490 január 30-iki jelentése. Mátyás király élete. 363.)

Azonban a váradi püspök ellen emelt ezen súlyos vádat a felháborodás adta ajkaira. Ezt maga sem vette komolyan;

[1]) 1488 február 13-ikán állítja ki Mátyás király elismervényét arról, hogy a váradi püspök 6000 aranyat vett kölcsön a milánói herczegtől. Archiv für Kunde österreichischer Geschichtsquellen. I. 92.

mert a főpapot Francziaországból visszatérte után is teljes bizalmára méltatta, a legfontosabb diplomatiai ügyek intézésében használta fel.

III. Kökericzi Miklós schweiczi követsége. 1487.

Ez a szászországi származású diplomata, korábban Ulászló cseh király szolgálatában állott, mint kapitány és tanácsos;[1] azután a szász herczegek udvaránál viselt tanácsosi tisztet. Az utóbbiak megbizásából 1483 őszén mint követ Mátyásnál járt, ki őt a következő évben a saját szolgálatába fogadta és a cseh koronához tartozó Lausitz tartományban mint helytartóját alkalmazta.[2]

Az 1487-ik év elején a király által a Milánóba, Francziaországba és a Schweiczba küldött váradi püspök mellé mint »követtárs« (Mitbote) rendeltetett és mikor a magyar főpap április közepén Milánóból Francziaországba utazott, ő Zürichbe ment, a hol társát bevárandó volt. Ezalatt kettős feladatot kellett megoldania: Miksa törekvéseit a schweicziak támogatásának kieszközlésére meghiusítani és a milánói fejedelmet a szövetkezett kantonokkal szoros frigybe hozni.

Tevékenységéről a milánói herczeg schweiczi követének, Moresini Gábornak jelentései és a szövetkezett kantonok jegyzőkönyvei bőséges részleteket tartalmaznak.[3]

A május 24-ikén Luzernben tartott gyűlésen mutatta be megbizólevelét, adta elő megbizatását; de egyúttal bejelentette, hogy tárgyalásaiban a váradi püspök is, francziaországi küldetésének befejezése után részt fog venni, a kinek számára útlevelet eszközölt ki.

Nagy fényűzést fejtett ki, gyakran látott vendégeket asztalánál, a befolyásos schweiczi polgárokat évdíjak utalványozásával és kifizetésével kötelezte le. (Ezekről 1487 szeptember 14-ikén

---

[1]) Ezt az ő saját elbeszélése nyomán említi a milánói herczeg követe július 7-iki jelentésében.

[2]) Politische Correspondenz des Kurfürsten Albrecht Achilles von Brandenburg. III. 288, 309.

[3]) A mellékletek között II. és III. szám alatt.

készített kimutatását közli Segesser i. m. 88.) Különösen a hatalmas zürichi polgármesterrel, Hans Waldmannal szoros összeköttetésben állott.[1]) Benső viszonyt tartott fenn a milánói herczeg követével.

Azonban miként nem tudta megakadályozni azt, hogy a kantonok többsége Miksával szövetséget kötött, úgy eredménytelenek maradtak azon fáradozásai is, a melyek Milánó és a Schweicz között szorosabb szövetség létesítésére czéloztak; mivel a kantonok által igényelt pénzsegélyt a milánói herczeg elvállalni vonakodott.[2])

Nem volt szerencsésebb azon tervével sem, hogy a milánói herczegi ház és a Jagellók közt rokoni kapcsolatot létesítsen. Azt javasolta, hogy a herczeg ajánlja föl ifjabb nőtestvérét hitvesül a cseh királynak. Nagy mértékben feltünő az, a mit combinatiójának támogatására felhoz. Határozottan jósolja, hogy Mátyás halála után utódja Ulászló lesz. (A milánói herczeg nővére már el volt jegyezve a ferrarai herczeg elsőszülött fiával.)

Kökericz szeptember második felében Lyonba utazott, hogy ott a váradi püspökkel találkozzék. Soká kellett ott várakoznia rá. És mivel ez egyenesen Milánóba ment, ő egyedül tért vissza Zürichbe, a hová november 15-ikén érkezett meg. Egyedül készült most Innsbruckba, hogy ott Zsigmond főherczeget Mátyás pártjára vonni igyekezzék. Ez a kért útlevelet megküldötte neki, de csakhamar visszavonta, minélfogva a tervezett útról le kellett mondani.

Az 1488-ik év január közepetáján kapta meg Mátyás december 29-iki levelét, a melyben őt hatezer schweiczi zsoldos fogadására utasítja, egyúttal megbízza, hogy a Merész Károly burgundi herczegtől zsákmányul ejtett nagy gyémánt megvásárlása iránt alkuba bocsátkozzék.

Azonban a nélkül, hogy ezen két megbizatásban eljárt volna, miután a kantonokat felhívta, hogy követeket küldjenek Má-

[1]) E. Gagliardi. Documente zur Geschichte des Bürgermeisters Hans Waldmann. (Basel. 1911.)

[2]) Ez ügyben Kökericz a milánói herczeggel is levelezett. Három levele megvan a milánói állami levéltárban; kettő az Ungheria-, egy a Svizzera-osztályban.

tyáshoz, néhány nappal utóbb elutazott Zürichből. Milánón és Velenczén keresztül visszatért a királyi udvarba.[1])

IV. Mátyás és Ulászló.

A császár és a német fejedelmek már az 1486-ik év végén megkezdették fáradozásaikat, hogy Mátyás és a Jagellók szövetségét felbontsák. Frigyes és Miksa nevében követek jártak a prágai és krakói udvaroknál. (Forschungen, XXIV. 237. 243.)

A mainzi érsek október 29-ikén a következő év január 10-ikére Frankfurtba hívta meg a választófejedelmeket, hogy az Ulászló levelére adandó közös válasz szövegét megállapítsák. Ebben biztosították őt arról, hogy sem az ő jogait csorbítani nem akarták, sem a magyar király iránt ellenséges érzületet nem táplálnak ; minélfogva felkérték, hogy Miksa választásába nyugodjék bele és igényeiről mondjon le. (Minutoli 247.)

Kérésükre a császár újabb követséget küldött a cseh és lengyel királyokhoz, azzal az ajánlattal, hogy a cseh korona jogainak biztosítására okiratot állít ki. Ulászló soká függőben tartotta elhatározását.[2])

Az 1487 június elején tartott cseh országgyűlés azt javasolta a királynak, hogy a császárral és a választófejedelmekkel lépjen egyezségre és evégből küldjön a német birodalomba előkelő követséget. (A münsterbergi herczeg június 12-ikén kelt levele : Scriptores rerum Silesiacarum. XIV. 120.)

Ulászló ekkor is halogatta a döntést.[3]) Csak az ősz elején indította útnak követeit.

Kevéssel utóbb, november végén a lengyel király követei

[1]) Mátyás királynak a schweiziakhoz intézett levelét tárgyalja a hozzá küldött schweizi követnek, Russ Menyhértnek emlékirata. Segesser i. m. 95.

[2]) Már 1487 április 5-ikén olvassuk a német fejedelmekhez intézett császári izenetben : »Gen Polen und Behem hätt seine Kais. Maiestät und der Römisch König ihre Botschaft vorlängst geschickt.« (Janssen. Reichscorrespondenz der Stadt Frankfurt. II. 478.)

[3]) 1487 július 21-ikén Frigyes brandenburgi őrgróf a kölni érseknek írja : »Die Behemisch Botschaft was dennoch nit kommen, auch derzeit kein eigentlich Wissen wo sie ist.« (Forschungen. XXIV. 511.)

jelentek meg a császár előtt. Előterjesztették, hogy Csehországban a választófejedelmek ellen nagy fegyverkezés történt, de a király a háború megindítását akkorig megakadályozta és a fenforgó viszály békés kiegyenlítésére azt javasolja, hogy a császár az általa kiállítandó okiratban jelentse ki, hogy a római király választása, ha arra a cseh király idejekorán meg nem hivatik, érvénytelennek tekintendő ; továbbá mentse fel a cseh királyokat azon kötelezettségüktől, hogy trónraléptükkor a császári beruházás átvételéért személyesen megjelenni és a császárt, a mikor megkoronázása végett Rómába vonul, kísérni tartoznak. A császár erre nézve a választófejedelmek véleményét kérte ki. (1487 deczember 1-én. Forschungen. XXIV. 519.) Ezek 1488 január 22-ikén Frankfurtban tartott értekezletükből a császárhoz intézett előterjesztésükben a feltételeket elfogadhatatlanoknak nyilvánították. (Miller. Reichstagstheatrum unter Friedrich. III. — IV. 26.)

A tárgyalások ekkor megszakadtak.[1])

Azonban ugyanakkor Ulászló Mátyás ellenségeivel, a brandenburgi választófejedelemmel és a sagani herczeggel lépett barátságos viszonyba, és ezeket, mikor Mátyás igyekezeteit, hogy fiának Szilézia birtokát biztosítsa, meghiusítani készültek, támogatásban részesítette. Ugyanis, miként Kökericzi Miklós nyilatkozataiból tudjuk, Ulászló ekkor már számított arra, hogy Mátyás halála után a magyar trónt elfoglalja. (Lásd a III. számú függeléket.) Igy tehát Corvin Jánosban vetélytársat látott, a kinek hatalmi gyarapodását meggátolni érdekében állott.)[2])

Mátyás tavasz nyiltával személyesen készült Csehországba.

[1]) A császár 1488 május 17-ikén, mielőtt Németalföldre indulna, Ulászlóhoz levelet intézett, a melyben felkéri, hogy várja be visszaérkezését, a mikor a vitás kérdés megoldást fog nyerni. (A levél fogalmazata a bécsi titkos levéltárban.)

[2]) Mátyás 1488 február 4-ikén a schweidniczi és jaueri herczegségek rendeit fegyverkezésre szólítván fel, írja : »Werden wir täglich gewarnt, wie etlich an den Graniczen des Königreich Polan und Beheim vermainen . . . auf unsere Leute zuziehen.« (Scriptores rerum Silesiacarum XIV. 120.) Mátyás később (1489 márczius 1-én kelt levelében) írja, hogy a brandenburgi választófejedelem azon fáradozott, hogy a cseh királyt tőle elvonja. (Ugyanott. 184.)

(Ezt 1488 április 11-ikén Beatrix írja Ferrarába.) Azonban szándékát nem hajtotta végre.

Igy tehát téves volt az a tudósítás, mely Milánóba érkezett, hogy Mátyás Csehországba segítségére ment Ulászlónak az ő lázadó alattvalói ellen.[1])

A feszült viszony a két király között ekkor még fennállott. Mátyás tette meg az első lépést a barátság helyreállítására. Szeptember hó folyamán legtekintélyesebb szláv tanácsosait: a váradi püspököt, Tobicsaui Stibort és Pernsteini Vilmost küldötte Prágába.[2])

Ezek kijelentették, hogy az iglaui szerződés megszegéséért bírság gyanánt mesés összeg lefizetésére igényt tarthatna uralkodójuk; de a helyett, hogy ezt érvényesíteni kívánná, az eddiginél még szorosabb szövetséget szándékozik vele kötni.

A császár erről értesülvén, követet küldött Ulászlóhoz, hogy őt az ajánlat elfogadásától óvja. (1488 deczember 7-ikén hozzáintézett levele és izenete a mellékletek között.) Ugyanakkor a brandenburgi választófejedelmet felkérte: »Du wellest Dir zu Herzen nehmen und uns und Dir selbst zu gut bei dem König und der Kron zu Beheim das best und fruchtbarest, so Du verstehst, raten und fürnehmen, damit sol ich neu Ordnung und Verständniss verhindert und die Königlich Wird und Kron zu Beheim auf unser Seiten bracht wird.« (Fogalmazata a bécsi levéltárban.)

A császárnak csakugyan sikerült Ulászlóval megegyezésre jutni. Ez megelégedett a választófejedelmek azon nyilatkozatával, hogy mellőzése Miksa megválasztásánál nem megvetésből, »allein aus zufälligen Sachen in der Eile beschehen«, és hogy jö

[1]) A ferrarai herczeg május 23-ikán Milánóból jelenti: »Il Re d'Ungheria era andato in Bohemia in ajuto di quel Re, perchè alcuni Baroni heretici et gran maestri subjecti ad ipso Re di Bohemia gli son ribellati et il volevano deponere.« (A modenai levéltárban.)

[2]) 1488 október 7-ikén György szász herczeg írja: »Es hat auch die Königliche Wird von Ungarn den Bischof von Waradin, Herrn Stibor von Tobicsau und den von Bernstein in kurzvergangenen Tagen, mit merklicher Zahl Pferde gein Prag geschickt, die, als wir vernehmen, grossen Fleiss ankehren die Königlich Wird von Ungarn und Behmen mit einander zu vertragen.« (Scriptores. XIV. 174.)

vőben, ha a cseh király mellőztetnék, a választófejedelmek az 500 arany márka bírság lefizetésére kötelezve lesznek. (A hat választófejedelem okiratát dátum nélkül közli Lünig. Reichs-Archiv. VI. kötet, II. rész. 90. A szász választófejedelemnek 1489 május 14-ikén kelt külön okiratát Miller. Reichstagstheatrum unter Kaiser Maximilian. I. 21.)

Ekkor azután, 1489 június 16-ikán Ulászló okiratot állított ki, melyben kijelenti, hogy miután a választófejedelmekkel megegyezésre jutott, a tőlük követelt bírságot elengedi és Miksa választásának érvényességét elismeri. (Miller i. m. 22.)

V. Mátyás és Miksa.

Mátyás uralkodása utolsó éveiben, míg Frigyes császár iránt mély gyűlöletet táplált, őszinte rokonszenvet érzett Miksa iránt, a mit ismételten kifejezésre juttatott.

Az 1485-ik év február havában Schrenck János szászországi kanczellár a nürnbergi birodalmi gyűlésen, a brandenburgi választófejedelem követei előtt, a Mátyás és a császár között fennforgó béketárgyalások meghiusulásáról szólván, a magyar király ajkaira a következő nyilatkozatot adta : »Igy tehát a császárral, a míg él, háborúskodni fogok ; de kívánnám, hogy testvérem, Miksa herczeg személyesen idefönn volna, vele testvérileg és barátságosan kibékülnék és egyességre lépnék ; míg ellenben azzal a csodálatos elméjű emberrel semmit sem bírok végezni.«[1])

Ezen érzelmeiben Miksának római királylyá megválasztatása után sem állott be változás. Az udvaránál levő pápai követ 1489 tavaszán írja :

»A király szereti Miksa urat és hirdeti, hogy vele könnyen

---

[1]) »So woll er mit ihm kriegen dieweit er leb ; aber er wollt, dass sein Bruder Herzog Maximilian in aigner Person hieoben bei ihm wäre ; so wollt er sich also mit ihm vereinen und vertragen, dass da brüderlich und frundlich wäre, dann er getrau mit dem wunderlichen Kopf nichts schicken und austragen.« A brandenburgi követek 1485 február 19-iki jelentése. Politische Correspondenz des Kurfürsten Albrecht Achilles von Brandenburg. III. 361.

egyetértésre tudna jutni ; ellenben gyűlöli a császárt hűtlensége, hálátlansága és gyermekes szeszélyei miatt.«[1])

Miksa viszonozta Mátyás érzelmeit és — mint láttuk — kevéssel megválasztatása után érintkezésbe kívánt vele lépni.[2])

1488 tavaszán, fogságából kiszabadulása után azonnal követet küldött hozzá, ki a császár követének társaságában jelent meg Bécsben.[3]) Tárgyalásai felől a történeti emlékek, melyek ekkorig rendelkezésünkre állanak, tájékozást nem nyújtanak.

Ezekkel talán kapcsolatban áll Mátyás egy rendelkezése, mely magában rejtélyesnek tűnik fel. 1488 szeptember 29-ikén Stahremberg Gotthardot a felső-ausztriai kapitányt értesíti, hogy »rövid idő mulva« fia menyegzőjét fogja megülni és ezen alkalomból pisztrángok szállítására hívja fel őt.[4])

Mivel pedig Corvin János jegyese, Bianca még Milánóban tartózkodott és vele a menyegzőnek a közel jövőben megtartására nem gondolhatott : felmerül az a kérdés, vajjon a következő évben tárgyalt terv, hogy a herczeg Miksa leányát vegye nőül, nem ekkor került-e már szőnyegre ?

Ha igen, úgy a császár hiusította meg a tervet, a ki Mátyás irányában ellenséges hajlamait ez időben is bebizonyította.[5])

Valószínűleg erről tudomást nyervén, karolta fel Mátyás 1488 végén ismét azt a gondolatot, hogy a franczia királylyal

[1]) »Amat dominus rex dominum Maximilianum, seque facile posse cum illo componere negocia haec profitetur, quod de patre alite longe est ; detestatur illius dissidiam, infidelitatem, ingratitudinem ac repuerescentis mobile et varium ingenium.« 1489 június 25-ikén. Theiner-Monumenta Hungariam Sacram illustrantia. II. 528.

[2]) L. a 11. l.

[3]) Luzern követe, Russ Menyhért írja, hogy mikor 1488 június 24-ikén őt Mátyás lovaggá avatta, az ünnepélyen a külföldi diplomaták sorában a római király követe is jelen volt. Segesser i. m. 99.

[4]) »Wir haben vorgenommen und in Willen unseres Sohns Herzogen Johannsen Hochzeit in kurz zu halten, dazu wir Fisch notdürftig sein werden.« Hormayr. Archiv. 1810-ik évi folyam. 566.

[5]) Tanúskodik erről 1488 augusztus 29-ikén Beckensloer érsekhez írt levele, a melyben írja, hogy a birodalomba készül Mátyás ellen segítség kieszközlése végett. (Eredeti fogalmazata a bécsi titkos levéltárban. Hungarica.)

szövetkezve háborút indít; erre vonatkozó ajánlatával követet küldött Francziaországba.[1])

Éppen ezért Miksa, a mikor 1489 tavaszán Németországba jött, atyja előleges megkérdezése nélkül egyik tanácsosát Budára küldötte.

A császár erről értesülvén, meghagyta neki, hogy a tárgyalásokat szakítsa meg és igyekezzék Mátyás ellen a frankfurti birodalmi gyűléstől segítséget eszközölni ki.[2])

Mikor Miksa ezt a rendeletet Frankfurtban megkapta, Budán már létrejött a megegyezés az »örök béke« létesítésének feltételei iránt.

Mátyás hajlandónak nyilatkozott Ausztriát, Bécs kivételével váltságdíj nélkül visszaadni, ha a császár és fia Magyarországra 1462-ben nyert örökösödési igényeikről lemondanak és kötelezik magukat, hogy János herczeg trónöröklését elősegítik; e mellett azt kívánta, hogy engedjék át neki Triest, Fiume és Portore kikötőhelyeket, a melyek az Adria fölötti uralmat és olaszországi politikájának sikerét voltak biztosítandók. Nehogy pedig a császár rosszakarata ujabb viszályok magvait hinthesse el, Mátyás azt óhajtotta, hogy a választófejedelmek hozzájárulásával fia javára mondjon le.

Miksa megbizottja ezen feltételek elfogadásától nem idegenkedett, és azon ajánlatot terjesztette elő, hogy küldője az ő egyetlen leányát Corvin Jánosnak adja nőül, viszont vagy ő maga, vagy egyetlen fia Fülöp herczeg Beatrix királyné nőtestvérével lép házasságra.

Ezen bizalmas megállapodások mellett a fennálló fegyver-

[1]) A francziaországi pápai nuntius 1489 január 26-ikán jelenti, hogy Sanctorus de Jove, Beatrix udvari embere mint Mátyás követe érkezett, »qui inter caetera sibi demandata, juxta promissiones factas ab his prioribus oratoribus hungaris et Ziziminum Sultanum petit et sanctitati vestrae promissum esse conqueritur. Haec autem regis Hungariae postulata hi non minoris faciunt, quam eius soceri et Turcorum Tyranni, propter Germanorum apparatus, quos rex Hungariae suo potentatu destinare pollicetur, cum et ipse sit hostis imperatoris et caesaris.« Thuasne. 220.

[2]) Frigyes 1489 június 7-ikén fiához intézett levele a bécsi titkos levéltárban.

szünet hat hónapra meghosszabbíttatott és megegyezés jött létre az iránt, hogy a két uralkodó szeptember 8-ikán Linzben személyesen találkozni fog.

Mátyás ezen eredménynek oly nagy fontosságot tulajdonított, hogy június 18-ikán, Úrnapján a budavári főtemplomban a győri püspök által ünnepélyesen kihirdettette a fegyverszünet meghosszabbítását, azzal a hozzáadással, hogy a végleges béke megkötése után a törökök ellen megindítják a háborút.[1])

Miksa szintén azzal biztatta a németországi fejedelmeket, hogy a létesítendő béke »az egész kereszténységre, a szent német birodalomra, az osztrák és burgundiai uralkodóházra hasznos és áldásos következményeket fog maga után vonni.[2]) Ezért atyja ellenzésével nem törődve, ragaszkodott a személyes találkozás tervéhez és a pápát felkérte, hogy németországi követét küldje oda.[3])

A császár kénytelen volt megnyugodni abban, hogy a találkozás létrejöttét meg nem akadályozhatja. De hogy fia szándékait meghiusítsa, arra határozta el magát, hogy ő is meg fog ott jelenni, és odarendelte Beckensloer salzburgi érseket is.[4])

Mátyás az összejövetelre nagyméretü előkészületeket tett. A költségek fedezésére országos adót vetett ki, a mit azzal okolt meg, hogy »e békességből, mely ott megköttetik, az országra és az egész kereszténységre haszon fog háromolni.«[5]) Az egyházi és világi urakat felhívta, hogy díszes bandériumokkal kísérjék.

---

[1]) A Budán levő pápai követ június 25-iki, a ferrarai herczeg milánói követének augusztus 11., 13., 18-iki jelentései. Amaz Theinernél. II. 523. Ezek a modenai állami levéltárban.

[2]) Miksának útközben Linz felé Landshutban szeptember 11-ikén Albert szász herczeghez írt levele a drezdai levéltárban. 8497. csomag. 24. szám.

[3]) Miksának augusztus 6-ikán és a németországi pápai követnek augusztus 8-ikán a pápához írt levelei a velenczei állami levéltárban. A pápai követ nem hallgatja el, hogy a találkozás »praeter voluntatem imperatoris« terveztetik. — A velenczei doge július 20-ikán utasítja a császári udvarnál levő követét, hogy a császár és fia között támadott viszályokba ne elegyedjék. (Diplomácziai Emlékek. IV. 68.)

[4]) 1489 augusztus 27-ikén hozzá írt levele a bécsi titkos levéltárban. Hungarica.

[5]) 1489 deczember 15-ikén Pozsony városhoz intézett rendelete.

A római király és a német urak részére drága ajándékokat halmozott fel.[1])

Ekkor azonban a királyt súlyos köszvénybaja meggátolta abban, hogy útra keljen és arra késztette, hogy a váradi püspököt küldje Miksához, a kinek követei ismételten megfordultak a budai udvarnál. A tárgyalások az őszi hónapokban szünet nélkül folytak. A római király el volt tökélve, hogy mindenáron megköti a békét, a miért éles viszályai támadtak atyjával,[2]) ki csillagászainak jövendöléseiben bizva, Mátyás közeli halálát várta.

Deczember 7-ikén Miksa részéről fényes követség jelent meg Budán. Vezére Otto moosbach—neumarkti herczeg volt, kit kétszáz lovas kísért. Velük jött két jeles zenész, kik hivatva voltak a beteg királyt és nejét szórakoztatni.

A király négyszer fogadta tanácsosai jelenlétében a követeket, kikkel a fegyverszünetet egy egész esztendőre hosszabbította meg. Tíz nap mulva aranyos szövetekkel, bíbor kárpitokkal, ezüst kupákkal és nemes lovakkal megajándékozva bocsátotta el őket.[3])

Az 1490-ik év első napjaiban Mátyás a pápai követ előtt úgy nyilatkozott, hogy »a római királylyal rég megkötötte volna az egyességet, ha a császár nem áll útjában ; a római király pedig ismételten kijelentette, hogyha megállapodásaikat a császár nem hagyja jóvá, ő Flandriába vonul vissza és atyja életében nem tér vissza Németországba.« (A pápai követ 1490 január 6-iki jelentése.)

Beatrix, mikor 1490 január 8-ikán végre megindultak

---

[1]) Velencze magyarországi követének július 15-iki jelentése alapján a doge augusztus 6-ikán informálja a császári udvarnál levő követét. Diplomácziai Emlékek. IV. — A ferrarai herczeg milánói követének augusztus 13., 18. és október 2-iki jelentései Modenában.

[2]) Costabili Bertrandnak, az esztergomi érsekség kormányzójának 1489 november 16-ikán és deczember 20-ikán a ferrarai herczeghez írt levelei. Diplomácziai Emlékek. IV. 388, 398.

[3]) Costabili deczember 16-iki levele ugyanott. — Braun Mártonnak Stein Györgyhöz Budáról deczember 20-ikán kelt levele. Scriptores rerum Silesiacarum. XIV. 197. Beatrix levele Miksához, 1490 január 8-ikán. Berzeviczy. Beatrix-oklevéltár. 144.

Ausztriába, erről Miksát értesíti, a köztük alakult szivélyes viszonyról tanuskodó levélben, a melynek végén kifejezi »hő vágyát, hogy e béke és szövetség mindkettőjük közös dicsőségére és javára létesüljön, a miben korábbi igéreteit ismételve, buzgón fog közreműködni«[1].)

Néhány nappal utóbb Esztergomban fogadta Mátyás a római királynak három előkelő úrból álló követségét; majd Pozsonyban vette Linzből a váradi püspök levelét, melyben jelenti, hogy »mindent a király óhajtásának megfelelően sikerült elintéznie«[2].)

Február második felében Bécsbe érkezvén, innen is Miksával folytonosan érintkezésben állott,[3]) a melynek fonalát a halál szakította meg.

---

[1]) Az imént idézett levélben: »Hodie e Buda recedentes Viennam properamus, cupide, ut pax et foedera fiant pro communi utriusque bono et gloria, in qua concludenda omnem operam nostram navare, sicut alias promisimus, denuo pollicemur.«

[2]) Weinacher Gáspárnak 1490 január 18-ikán Esztergomból és Braun Mártonnak február 6-ikán Pozsonyból Stein Györgyhöz írt levelei. Scriptores rerum Silesiacarum. XIV. 201, 203.

[3]) A milánói követ márczius 11 és ápril 1-én kelt jelentései Bécsből. Diplomácziai Emlékek. IV. 146, 152.

A DOLGOZATBAN FELHASZNÁLT KIADATLAN LEVELEK.

I. A ferrarai herczegek levéltárából. Trotti Jakab ferrarai követ jelentései Milánóból.[1])

1. *1486 július 5-ikén.*

Questa mattina lo Illmo Sig^re^ Ludovico a bon hora mandete per mi et me dixe ch'el me advisava ch'el era venuto un messo, on sia ambassatore del Ser^mo^ Re de Ongaria ad significarli, come essendo quello vescovo che era deputato venire qua per le sponssalitie de la Illma Madonna Biancha posto a camino, et già luntano da Buda 100 miglia, il prefato suo Re l'haveva revochato et chiamato, come io intenderia per la expositione, ch'el faria, de la soa ambassata, a la presentia del Sig^re^ Duca, de li ambassatori et del consiglio suo, che tuti erano chiamati per questa cagione ; il quale, dapoi venuto in castello et in consiglio, presentete doe lettere de credenza, l'una al prefato Sig^re^ Duca, l'altra al Sig^re^ Ludovico, soto le quale la expose — doppo le amorecole visitatione, saluti, conforti et offerte — come il suo Re mandava quello suo vescovo, suo primo secretario et consigliero, principale homo che S. M^tà^ habia, a S. Ex^tie^ per stabilire et refermare il parentato fra loro già contracto, et che, essendo partito, fra viagio l'ha richiamato, cum animo et intentione ch'el habia ad venire a fare quello, per [il] che el veneva et a che lo era deputato. Et la cagion per la quale el Re l'ha rechiamato è perchè Maximiano, mancho che legiptimamente et canonice, è stato ellecto Re de Romani, ma fraudulenter et dolose, non vocatis vocandis ; et ch'el Re de Boemia et il Duca de Saxonia se deveno retrovare ad fare per questa cagione une dieta inseme cum epso Re de Ongaria — che anche per parte è Re de Boemia — el dì de San Giovanni

[1]) Regio Archivio di Stato in Modena. Cancelleria Ducale. Dispacci degli Oratori Estensi a Milano.

possato proximo, a creare uno Re de Romani, il quale dixe credere che a quest'hora doveva esser facto et creato : declarando che per publici et autentici decreti, documenti, ordini et constitutione autentiche et antique, che hano li Re de Boemia, cavetur che chi fosse ellecto ut supra senza la presentia et conssentimento suo, la ellectione sit — ipso iure et facto — nulla et de nessuno vallore, et quod pro infecta habeatur, ut in casu isto dela ellectione de Maximiano, et che per questa cagione se fa la dieta, per fare la ellectione de uno legiptime et canonice, cignando a megio a megio bem tacitamente, che la poteria facilmente venire in epso Re de Ongaria, spectando etiam a S. M^tà^ tale ellectione per essere de ellectoribus, possedendo una gran parte del Regno de Boemia, cuius est et intitulatur Rex. Concludendo ch'el suo Re non poteva venire a questo acto de la dieta sencia la presentia del vescovo deputato a venire qua, per essere informato de queste cosse et per havere tractato et manegiato tute le cosse tra il Re de Ongaria et de Boemia, et per essere meglio informato de tale praticha et manegio cha veruno altro ; le quale ultimate et composte che siano, S. M^tà^ el mandarà, pregando et confortando questi Ill^mi^ Sig^ri^ che vogliano acceptare la scusa de la dillatione de la venuta soa : subiungendo ch'el se ne va lui in Franza a trovare la M^tà^ del Sig^r^ Re de Franza per questa cagione et per altre, perchè se scia de la inimicitia de Maximiano cum S. M^tà^. La quale excusa questi Sig^ri^ hanno aceptata non solum, ma commendata ogni actione de S. M^tà^ prudentissima. Dicendomi dapoi ad mi il Sig^re^ Ludovico che io vi poteva scrivere questo et domandare a V. S. licentia de venire a Ferrara, dapoi che queste sponsalitie non se erano per fare cussì a la infretta : subiungendome, bem secretamente, che Maximiano li faceva intendere ch'el voleva fare amititia cum questo Stato et intrinsecarsse cum epso et cum S. Ex^tie^, strengendome a non ni parlare cum persona . . . . .

2. *1486 július 9-ikén.*

. . . . . Sapia V. S. che per multi advisi, che se hanno qui, è principiata in Franza tra il Re et il Duca Maximiano Re de Romani la guerra, principaliter per causa del governo del Reame de Franza, il quale voria mutare Maximiano, et che non staesse in mane de Madama de Belgiu, per esser Maximiano socero del prefato Re de Franza, il quale ha una soa figlia per molge. Et in questo se accorda cum Maximiano il Duca de Borbon, il Duca de Orleans, Monsig^re^ de Dunois il qual Monsig^re^ de Dunois, per opera de dicta madama de Belgiu, è stato già fa un anno confinato in Asti et ch'el è il più savio baron del Reame de Franza, el

quale voleno remettere in casa ; et dicono che anche a questa mutatione de governo gli concore il Duca de Bretagna, che [è] Signor protentissimo, et che per questa cagione essendo li Duchi de Orleans, et de Borbon, chiamati ala corte del Re, hanno recussato andarli et subiungendo che dicto Madama è inamorata del Duca de Lorena, et il favoregia assai, et che lei non el lassarà partire. Et dubita il Re de Ongaria che acunce che siano le cosse fra il Re et Maximiano, on per guerra, on per altra via, che dicto Maximiano li venga a fare guerra et unirsse cum lo Imperatore suo patre cum il Duca de l'Austria suo barba,[1]) per essere fratello del Imperatore — credo la morte del quale in tuto il suo Stato socede Maximiano — et unirsse etiam cum il Re de Polonia, et cum altri Sig^{ri} todeschi, et cum ellectori del Imperio, et forssi cum adiuto de Venetiani, et farli guerra per recuperare Viena et quello, che S. M^{tà} ha tolto al Imperatore. Onde nasce che *il Re de Ongaria cercha non lassare reposare Maximiano*, et cercha prima metterli gerbulio in la ellection, facta de lui per essere stato creato Re de Romani, *et manda al Re de Franza*, sentendo la discordia nasciuta fra lui et Maximiano, *et per tale causa el cerchava la liga in Italia, de la quale advisai V. Ex^{tia}, et cercha farsse lui Re de Romani*, a che per quanto poterano Venetiani li obstarano . . . . .

3. *1486 augusztus 18-ikán.*

Questa matina essendo cum il Magn^{co} Messer Francesco Fontana, me mostrò una littera, [che] li scrive prete Antonio, capellano del Ser^{mo} Re de Ungharia da Parigi de dì 5 del presente, del qual capellano già per una mia advisai V. Ex^{tia} l'andata sua in Franza ; advisa come ha exequito lo commissione sua ad votum cioè, ch'el predicto Re de Franza se è colligato et confederato cum la M^{tà} del Re de Hungaria, a damno et in preiuditio del Duca Maximiano. Et ha epso capellano mandato le littere de tal colligatione et confederatione qua in le mane del predicto Messer Francesco, al quale non scrive altra particularitate, ma giunto che serà, ne darò notitia ad V. Ex^{tia}, ala quale mi racomando.

---

[1]) Zsigmond főherczeg, Tirol ura.

II. A milánói herczegek levéltárából.[1]) Altdorfból.

1. *1486 július 13. A milánói herczeg velenczei követe a herczegnek.*

La Sig[ria] facto la risposta negativa ali Magn[ci] oratori de li Ser[mi] Imperator, Re di Polonia e Boemia di non voler fare con li suoi Sig[ri] per adesso altra liga.[2])

2. *1486 július 20. Altdorfból Moresini Gabriel, a milánói herczeg schweizi követe a milánói herczegnek.*

Se dice ancora che lo Re de Ongaria manda qua in la liga uno ambassatore et questo de[ve] essere in breve.

3. *1486 szeptember 23. Ugyanaz ugyanannak.*

Se dice che circa 40.000 hungari vengono verso il porto Danone.[3])

4. *1486 november 18. Ugyanaz ugyanannak.*

Ho da bon loco ch'el Papa ha mandato Messer Francesco Querino et Nereo Aciolo del Re de Franza et cosi dal Duca de Lorena, per mutarli alla impresa del Reame et confortar epso Duca che per ogni modo voglia venire. Et da lì debeno dopoi *andare del Re de Romani, per concitarlo contra la M[tà] del Re de Hungaria*, et ha facto confortare questa Sig[ria] vogli etiam lei per littere admonire il suo ambassatore, [che] fa residentia in Franza, ad fare simili opera.

5. *1487 április 19. A milánói herczeg a római követnek.*

Monsignore. Per le altre nostre vi è declarata la venuta del Rev[do] Monsig[re] de Varadina, oratore del Ser[mo] Re de Ungaria, et quello, che epso nela expositione sua ce fece intendere dele cause dela venuta sua. Poi, essendo firmato questi pochi dì, poso dicta expositione, ce ha facto intendere havere havuto alcune littere de Franza, per le quale li è necessario prosequire cum celerità el viagio suo, et per questo hogi è venuto ad noi

[1]) A milánói herczeg levelezése a schweizi követtel a »Svizzera«-osztályban, a velenczei követekkel a »Venezia«-osztályban őriztetik.

[2]) A Mátyás ellen tervezett szövetségről van szó.

[3]) A pápa akciójának, melyet ezen jelentés ismertet, más emlékekben nem találjuk nyomát.

al conspecto dela Illma Madona nostra matre, alla quale exponendo quasi el medesmo ch'el ce disse a noi nela prima expositione, ha significato questa necessità, qual ha de andare in Franza senza consumare più tempo qui, subiungendo che la ritornata sua sarà presto ; in la quale li pareva de differire la stipulatione dele cose tractate cum noi sopra el parentato. Essendo adunche reducte le cose dela venuta de epso Monsig^re a questo articulo, ci è parso darvine aviso . . . . .

6. *1487 május 26. Zürich. Moresini a milánói herczegnek.*

In questa terra sun nove per lo zerto, como lo Imperatore et li Electori de lo Imperio sun più dì fa insema in la zità de Nuremberg, et sun molto discorde insema. Lo Imperatore cavaria voluntera dinari delle zità, et li Electori non voleno et dicano ch'e ldebia monstrare dove la spexe quele che l'[h]a cavato per tempo passato, et — secundo intendo — averiano voluntera lì lo Re de Romani, ma fin adesso non n'è ancora comparza ; e dite Elletore se deliberano che la pace abia loco tra luy et lo Re de Ongaria, et [h]ano electo lo Sig^re Otto de Bavera cum zerte altre consceler cum uno alegato del Papa che van del Re de Ongaria per tratare la paze. Il questa terra jè uno ambaxatore del Re de Ongaria, le qual me aveva dato una lettera dirrectiva allo Illmo Sig^re Ludovico ; la mando qua alegata. Dito ambaxatore è molto ben veduto qua, perchè ha dato via de grande dinare a private perzone, et se monstra grandissimo amico de V. S., et me fa grande careze et vole che manza speso cum luy ; el fa una spesa grande qui. Secundo ho inteso da altri et da luy, ha fato cum questa Comunità una grande lamenta in servizio de V. S. contra lo veschovo de Vales et l'[h]a fato cum bon modo, perchè io li haveva facto intendere ogni cosa, et cossì farà et simel sur questa dieta, et non porà se non zovar, perchè lor medesme ne [h]an meza vergogna, siando luy foraster et messo di tal Sig^re. Per tanto averia a caro, se al piazesse a V. S. che quella lo facesse intendere como [h]o scripto a quela de le deportamente, che al fa et demonstra a V. S. in queste parte ; quando el [h]a qualche uno de vaya, non se pò satziare de V. S. in dirne bene, et me fa onore a me quanto fusse suo superiore. Ne [h]a deto che al volle aprire lo libreto alle Cunfederate, perchè [h]ano comportato a lo veschovo fare questa guerra.

7. *1487 május 30. Pavia. A milánói herczeg a schweizi követnek.*

L'ambassatore ungaro, che de presente se ritrova in quelle parte, per Johanne Francesco ne ha molto amorevolmente

mandato ad dire che, possendo cosa alcuna per noi, li se offerisca paratissimo in omne nostro beneplacito ; però volemo che andandolo ad trovare se il serà ancora lì, lo rengratii grandemente da parte nostra della amorevole offerta sua et che bisognando ne usaremo con quelle famigliarità, che lui pò fare de a opera nostra in tutte le cose sue et del Ser^mo Sig^re Re suo.

8. *1487 június 1. Pavia. Ugyanaz ugyanannak.*

Del opera [che] ha facto et era per fare presso quelli Magn^ci Sig^ri Confederati el Magn^co ambassatore hungaro lì, et de le amorevole demonstratione, che etiam continuamente el [ha] facto verso di te per nostro rispecto, quantunque già prima havessemo inteso da Zoanne Francesco Veschonte quanto amorevolmente la S. Magn^tia se governava in tutte le cose concernente l'honore et bene del Stato nostro in quelle parte : niente-demeno ce è etiam piaciuto intendere, quanto tu de novo ne scrivi de epsa, et volemo che la vadi ad trovare da parte nostra et li dichi che ne reputamo troppo obbligati verso lei, che così studiosamente et amorevolmente l'abraza tutte le cose nostre, perchè vedemo che la fa molto più che noi medesimi non saperessimo rechederli, et che de tanto amore quanto lei ce dimostra ne teneremo sempre debito cunto, offerendone ancora noi de continuo paratissimi in ogni cosa che potessimo fare in beneficio suo.

9. *1487 június 6. Zürich. Moresini a milánói herczegnek.*

Me ne andai in caxa del Ongaro et lì stete secreto,[1]) et luy me fece bona compagnia . . . . . et cossì se trova ancora lo ambassatore ongaro, onia omo ge domanda dinari, al non sa da quen capo al la pia : a una parte da bon parole fazzendole intendere che luy non n'[h]a questa possanza, ma che alla venuta del veschovo, che andato in Franza, luy [h]a la possanza . . . . .

10. *Ugyanazon napon. Ugyanaz ugyanannak.*

Ultra quello, che noi per altre nostre ve scrivemo, deby explicare in nome nostro ad quello Magn^co ambassatore hungaro per ringratiarlo de la amorevole opera, che lui tuttavia fa in le cose nostre presso li Sig^ri Confederati : havemo judicato essere si non bene ad scrivergline etiam qualche cossa per le nostre

[1]) A zürichi polgárok fenyegető állást foglaltak el a követ irányában, mert egy zürichi kereskedő milánói területen eltűnt.

lettere, et così per le alligate gli scrivemo quanto n'è parso expediente. Sì che tu gli l'harai presentare, non omettendo però di dirgli ad bocha quanto tochamo in le lettere, perchè ne remettemo ad quello, che più largament per ti viva voce gli sarà declarato.

11. *1487 június 20. Zürich. Moresini a milánói herczegnek.*

[H]o ancora rezeuto una lettera directiva all' ambassatore dell' Ongaro. Ge lo presentata.

12. *1487 június 20. Pavia. Ugyanaz ugyanannak.*

Del ambassatore hungaro scrivemo etiam in risposta de sua lettera la allegata, quale tu haverai presentargli, et così le due braze del veluto negro piano, quale te mandamiamo per luy recerchato : cum dirgli che gli lo donamo et che c'è dispiaciuto habia rechesto cosa minima, perchè quanto fusse stato più grande et honorevole, tanto più voluntera gli ne havessimo compiaciuto.

13. *1487 június 21. Pavia. Ugyanaz ugyanannak.*

Dapoi expedite le altre nostre alligate, havendo da quelli Magn^ci Sig^ri Confederati et così dal ambassatore ungaro recevite lettere, mandate per uno correro ad posta, circa la liberatione di Messer Andrea Scencho : gli habiamo resposo in quella consonantia, che scrivemo ad ti, gli declari ad bocha come per l'inclusi exempli tu intenderai quali te mandiamo per tua informatione del tutto.

14. *1487 július 7. Zürich. Ugyanaz ugyanannak.*

Lo ambassator ongaro [h]a auto a dir più volte cun my che siando V. Ex^tia contenta de fare amistade cun lo Re de Boemia, zoè de darge quela altra sorela de V. Ex^tia, la qual non ne inpromessa : non se dubita cun la via che al sa luy averà loco, et che quando a quela paresse de darla più al Re de Polana — lo qual è suo fratello — averà la medesma via, et me n'[h]a fato grande instanzia ne voya scrivere a V. Ex^tia et me [h]a dito se a quela piaze lo partito, quelo voya fare intender luy a vero my quanto secretamente sia possibel et ancora me [h]a pregato che voya scrivere a V. S. che quella non lassa intendere alli cunsillier de V. Ex^tia che luy sia quello me abia fato scrivere, perchè non voria che andasse alle oregie del veschovo

de Varedino per cosa del mondo. Me ha fato intendere che questo, che scrivo, quela non creda che venga tuto de sua testa, ma che onia cosa bixogna che abia qualche prinzippio et che sia tratata per qualcuno. Me [h]a ancora dito se V. Ex^tia ge assenterà de qualche cossa sur questo, che quela non bixonga ge spenda suxo uno dinare, per fin che quella non intenderà che al sarà cossì acaro a l'altra parte, como a V. S. et che luy vole essere quelo in persona che ne abia a tratare, a bien me [h]a dito che al sa dove fermar li pede, pur che V. Ex^tia sia contenta. Me [h]a ancora dito che dito Re de Bovemia sie zoveno, et è quel quando li Elletore de l'Inperio non sun a una luy e lo terzo, zoè de qual parte luy pende, quelo a loco. Me [h]a ancora dito che, se lo Re de Ongaria moresse, che luy saria Re in Ongaria, et dice se al sapesse de ritornare a Millano, non me avaria fato scrivere, ma sa del zerto non farà quela via. Me [h]a ancora dito zerte cosse, le quale sun tratate a Millano cun lo veschovo, dice non retornando dito veschovo a Millano farà intendere onia cossa, azò che V. S. sapia meglio che far: ma me prega, quanto el sa, che quela lo voya tenere zelato, perchè quelo che al fa lo fa per ben, al dice voler ben al Re de Bovemia, et dice essere stato suo capitanio e cunsselier de dito Re de Bovemia et adesso è cunsselier del Re de Ongaria. [H]o ancora intexo como era capitanio del Inperatore, amis cuntra lo Duca de Bergogna, et sta qua molto honorevole ella de continuo 16 cavalli, et fa de grande spexe qua. V. Ex^tia voya piare lo mio scrivere in bona parte, non ge [h]o voluto negare de scrivere. V. Ex^tia je faza mo suxo quelo bon pensser, je pare sur questo, per il presente non ne scrivo altro.

15. *1487 július 9. Ugyanaz a milánói herczegnek.*

Queste dì passate se trovarem insema lo cavaler cun lo ambassator ongaro et mandaron per my, et incomenza lo cavaler a dire che voleva che scrivesse a V. Ex^tia che luy conssiliava che quella volesse venire in capitoli più streti cun questa liga che non è . . . . . Me fece grande instanzia che volesse scriver. Je respose che melio era che lo ambassator ongaro scrivesse luy overo la cavaler. Se deliberone de scriver tut e duy insema. Eri ajonse qua uno camerer del Re de Ongaria, lo qual portò dove lettere, l'una andava alle Cunfederate, l'altra andava al suo ambassatore qua; de trata mandò per my et me fece legere la sua et quella, che andava alle Cunfederate; se tornò dal cavaler et fe meter insema tute le ambassatore dela liga . . . . . Lo ambassator ongaro presentò la sua lettera, che andava a lor e poi ge propoxe quello, che aveva in commissione, et secundo

dice e auto bona resposta. Dito camerer, che [h]a portato dite lettere, [h]a auto in commissione de venire de V. S. et [h]a lettere che veneno a V. S. Dito camerer è de questa tera et è fiolo de un cavaler qua. Lo ambassatore ongaro me [h]a pregato che voya aver per recommandato; me [h]a ancora dito così de parte che lo Re de Ongaria [h]a donato a certe cavalarii de V. Ex^tia^ de beli presenti, et che costuy non n'è cavalario. Jo sento obligato a fare intendere ogni cossa a V. Ex^tia^, quela faza mo quel che je pare.

16. *1487 július 23. Pavia. A milánói herczeg a schweizi követnek.*

Dal fiolo del Magn^co^ Messer Nicolò Kerichet, oratore del Ser^mo^ Re de Ongaria, havemo recevuto lettere de epso Messer Nicolò et due tue. Per le sue havemo inteso quello, che il Ser^mo^ Re suo li ha imposto, et veduto l'exemplo de le lettere scripte de S. M^tà^, perchè in suo nome siano confortati li Sig^ri^ Confederati a servare bona pace et amicia cum noi: per la quale opera noi el ringratiamo, et scrivemo al predicto Sig^re^ Re suo lettere opportune, quale avemo date al fiolo del predicto oratore. Per le altre ce scrive de la intelligentia, quale li pareria che più intrinsicamente dovessemo fermare cum li Sig^ri^ Confederati, noi li rescrivemo per le alligate che saremo contenti che il entri ad suo nome ad tractare questa cosa, perchè vedendo che la se possa condurre ad conditione honeste, gli ne teremo honore. El medesimo scrivemo al cavalero; a l'uno et l'altro apresentarai le lettere sue, quale te mandamo alligate. Dal rasonamento, facto circa el parentato de la Illma nodra sorella secunda — essensto essa collocata in matrimonio cum lo Illmo primogenito del Duca de Ferrara — non ce estimariamo honesto fare parola alcuna de altro matrimonio: ben ringratiamo la bontà et amore del predetto Sig^re^ Messer Nicolò, al quale affermareti che teneremo le cose secretissime.

17. *1487 július 29. Pavia. Ugyanaz ugyanannak.*

Essendo arrivato qua uno cavallero de Ungaria, per il quale sono portate lettere, como Cività Nova — che da quello Ser^mo^ Re se teneva obsidiata — ha tandem facto la deditione ad S. M^tà^, et hora se transferisse in quelle parte per ritrovare lo ambassatore del preditto Sig^re^ Re, ci ha facto rechiedere uno cavallaro de li nostri in sua compagnia, perchè dice non sapere la via. Il che non ci è parso potergli denegare, et così per guida sua solamente mandamo il presente cavallaro: de la venuta del quale te ne havemo voluto scrivere qualche cosa, aciò che —

non intendendo la casone — non ne havesti preso alle volte qualche admiratione.

18. *1487 augusztus 3. Zürich. Moresini a milánói államtitkárnak.*

[H]o rezeuto 4 lettere de quel camerer del Re de Ongaria ; dove [2] ne andavan a lo ambassator ongaro . . . . . Al fato de quel, che [h]a scripto V. S. al cavaler[1]) e cossì al Ongaro, [h]ano parlato insema et sun d'acordi che l'Ongaro ne voya fare pratica cum quela via, che al ge [h]a dato per fin alla tornata sua . . . . .[2]) Credo l'Ongaro scriverà ancora luy a V. S.

19. *1487 augusztus 13. Zürich. Moresini a milánói államtitkárnak.*

[H]o rezeuto una lettera de V. S. de 5 del presente con una altra dirrectiva a lo ambassatore ongaro et copie dove . . . . . et intexo che ebe quelo me scrive V. S. ; de trata presentay allo ambassatore ungaro la sua et fu insema con luy et li feci intendere omnia : je deliberarono de farlo intendere a lo Burgmeister, et mandano per luy et li fece intendere onia cossa . . . . . In questa hora è azonto lo ambassatore de questa Comunità, lo qual è stato sur la dieta de Lozera ; de trata me sun trovato cun luy in caxa sua, dove aloza lo ambassatore ongaro . . . . . Lo ambassator ongaro non ne mancha de niente et credo se troverà sur la dieta de Baden[3]) o veramente ne farà meter qua una; volontera aspeteria lo cavaler ch' è andato a Ispruc et credo tra l'Ongaro et my cum le amice se y provederà che non je firà fata novità.

20. *1487 augusztus 20. Zürich. Ugyanaz ugyanannak.*

[H]o fato intendere alo ambassatore ongaro et così al patre de Gasparo, como è passata la cossa secundo V. Magn^tia ne scrive ; se sun trovate de bona voya . . . . . prego quela voya mandare alquante folie de papir per lo ambassatore ongaro, lo qual me ne [h]a molto pregato.

21. *1487 augusztus 20. Zürich. Moresini a milánói államtitkárnak.*

Ere ajonse qua lo secretario de questa terra, lo qual vene da Millano, et per intendere como aveva fato fece che lo ambas-

[1]) Hans Waldmann polgármester.
[2]) Waldmann Innsbruckba ment követségbe.
[3]) Augusztus 24-ikére volt összehíva.

satore ongaro lo invitò questa matina a disnare, et lo interogamo su più cose, ma da luy non ne avemo cavato se non ben . . . . . Lo ambassatore ongaro scrive a V. S., la qual mando qui aligata. Per il presente non so altro.

22. *1487 augusztus 28. Zürich. Ugyanaz ugyanannak.*

[H]o scrito como era messa una dieta in Baden lo dì Santo Barthelomeo, et sur dita dieta ge doveva andare lo ambassatore ongaro, et mi me ge doveva trovar. Lo ambassatore ongaro fu consselliato che non dovesse andare luy in perzona sur dita dieta, ma dovesse scrivere et fare mettere una altra dieta qua, et cusì fece.

23. *1487 szeptember 3. Milánó. A herczeg a schweizi követnek.*

Havendose quello Magn^{co} ambassatore hungaro ad ritrovarse sopra la dieta, quale ne significhi essere stata ordinata per quelli Sig^{ri} Confederati, extimamo debia essere per la facenda de gli habiamo scripto. Et quantuncha siamo certi che, essendo la S. Magn^{tia} scorta et prudente, procederà al tutto maturamente, nientedimeno ad maiore cautella volemo che la advertischi ad non reusire ad determinatione alcuna cum loro, ne etiam darli speranza de veruna cosa, se prima non avisa noi del tutto, et habii la risposta nostra de quello haverà fare più ultra : perchè essendo quella natione della natura che l' è convene in omne cosa andare seco cum gran circumspectione, como tu sai.

24. *1487 szeptember 21. Viglevano. Ugyanaz ugyanannak.*

De la proposta facta da lo oratore ungaro ad quelli Confederati, la quale facemo però cunto montaria una volta l' ano de 3600 fiorini de Reno, havemo inteso quello ne significhi essere reuscito ultra quello, che luy anchora ce ha scripto : unde parene che, como da ti veda dextramente sapere quanto più ultra epso oratore voleva proponerli, se da ti non fosse prima advertito et deinde ne havisarai de ciò ne haveray cavato, et così de quanto in questa materia te sarà stato exposto del cavalero, advertendo nè con luy nè con altri allargati altramente sopra ciò, et gi ne con de altri allargati altramente sopra ciò, et governarti etiam talmente che non se possa judicare che tu parlassi de commissione nostra.

25. *1487 szeptember 24. Zürich. Ugyanaz ugyanannak.*

Lo ambassatore hongaro è partito et a questa ora me [h]a scrito, como da Lione tornarà qua et lo veschovo verà a Millano da Lione et starà lì qualche dì. Me scrive ancora che de tuto quelo, che l'[h]a agitato qua, ne informarà lo veschovo, azò che il deva conferir con V. S. Ma prego ben V. S. che quela je voya mandarge un qualche presente, azò che al possa fare como l' [h]a fato infin a qui. Jo non vedo nè conosco on luy che se al potesse fare V. S. Inperatore, la faria ; [h]a durato grande fatica per V. S., e pur adesso il bixongo.

26. *1487 szeptember 27. Zürich. Ugyanaz ugyanannak.*

De quelo, che V. S. me scrive, che voya vedere lo Ongaro como my quanto aveva in animo de fare se io non lo avesse retrato, questo non posso sapere adesso, perchè lo ambassatore non n'è qua, ma tornerà presto. Ma lo cavaler me ne [h]a parlato . . . . . che quando V. S. daga per acaduna Comunità 500 floriny, zoè alle otto Comunità, che se azeterà, ma non vorano esser obligate a dare via la sua zente . . . . . Fese intender, che my non me ne coleva impotar, nè ne aveva possanza nessuna, et me era più a caro che l'Ongaro fosse quelo, perchè in lo avenire non ne avesse imputazione. Me tolze da lor con questo ; per tanto non ne farò motto con nessuno, nonche lor non me ne parlano, aspetano l' Ongaro.

27. *1487 október 5. Milánó. A herczeg a schweizi követnek.*

Dalla pratica del oratore hungaro tu advertirai non farne più motto con perzona alcuna.

28. *1487 október 6. Zürich. Moresini a milánói államtitkárnak.*

Fazo ben intendere a V. S. che quando quella se deliberasse de non lassarne fare più motto, che meglio daria che may non ne fusse parlato : perchè so como lo ambassatore hongaro serà tornato, ge ne parlaramo. Dito ambassatore sarà qua questa setemana che vene . . . . . [H]o ancora intexo secretamente che quela proferta, che fece lo ambassator ongaro [1]) non fu azetata, perchè una parte se crede che la mayor soma debia toccar a questa Comunità.

[1]) A milánói szövetség ügyében.

29. *1487 október 10. Zürich. Moresini a milánói államtitkárnak.*

L'orator ongaro se n' è acorto, se al bixongato spender, se al se [h]a voluto levar de qua per andar a Lione. [H]a impremudato del cavaler fiorini 200 de Reny, ascha queli, che el [h]a debito qua. E cossì lo orator del Re de Romani ge [h]a lassato del pel avante se sia levato.

30. *1487 október 14. Castiglione. A milánói herczeg a schweizi követnek.*

Della proposta, facta in li giorni passati per lo ambassatore hungaro, noi perseveramo in quello, [che] te habiamo già scripto : cioè che intrare più ultra in questa materia non vedemo possa essere ad alcuno bono effecto. Però non solum advertiray non farne più motto cum persona alcuna, ma essendotine parlato destramente etiam como da ti farai qualche risposta, per la quale se habia la cosa mettere in silentio, et cusì ritornando lì l'ambassatore hungaro, lo porai etiam de questo advertire como meglio te parirà, non mostrando però altramente che noy te ne habiamo scripto.

31. *1487 november 16. Zürich. Moresini a milánói herczegnek.*

Lo ambassatore ongaro azonse qua eri sera.

32. *1487 november 29. A milánói herczeg a schweizi követnek.*

Dal ambassatore hungaro, quale scrivi essere ritornato lì, havemo recevuto una lettera, in la quale se excusa con noy se la nova intelligentia cum li amici, quale era principiato tractarse per mane sue, non ha sortito altro effecto ; unde per le alligate li rispondemo quanto n' è parso conveniente, ricordandoli ad non volere fare più parola d'epsa intelligentia, sichè gli haveray consignare et advertire ancora ti che più di tale materia non se habia rasonare.

33. *1487 deczember 24. Zürich. Moresini a milánói herczegnek.*

Lo ambassatore ongaro non n' è ancora partito. Lo Archidux de Austria ge aveva fato salvo conduto per lo suo paex, ma dapoy s' è mudato lo suo conssillio ge l' [h]an aroto, et questa Comunità [h]ano mandato adesso uno del Conssillio, et volen ge sia fato salvo conduto ; ma quando lo non potessen aver, ge serà forza a fare la strada da Millano.

34. *1488 január 11. Milánó. A herczeg a schweizi követnek.*

Quanto al ambassatore ungaro expectamo etiam ne advisi, se dapoy haverà possuto obtenire salvo conducto de ritornare liberamente a caxa per quelo camino o non.

35. *1488 január 14. Zürich. Moresini a milánói herczegnek.*

Lo ambassatore hongaro [h]a rezeuto de presente lettere del Ser^mo^ Sig^re^ Re de Hongaria, le qual lettere per sua humanità me le [h]a fato vedere, et sun del dì de Santo Thomax. In dite lettere contene, como lo dito Re aveva fato lettere de credenza in lo veschovo de Varedin et in costuy qua, et che non siando venuto qua lo dito veschovo, che quella possanza che avevan lor duy la data a luy, cioè de capitulare cum lo Archidux de Austria.[1]) Ancora fa menzione como lo veschovo è ritornato per Venexia, par pregerie fate della Signoria de Venexia a V. S. che quela lo facesse retornare a Venexia. Ancora fa menzione como questo ambassator de[ve] vedere quelo deamante, che fu robato al Duca de Borgonia et de[ve] vedere a l'ultimo per quanto lo voleno dare, et de[ve] vedere che lor mandano uno messo cum luy cum dita zoya, et ge de[ve] fare la spexa per fin a la corte, et ge de[ve] prometere che non patirà spexa nesuna in le retornare. Ancora fa menzione como el debia particare qua de levare 6000 de costor se al caderà et per quel soldo, che [h]ano auto dal Re de Franza, et così del Re Massimilliano. Dita lettera fa ancora menzione, como lo Duca Alberto de Sassona, capitaneo de lo Imperatore, è stato del Re de Hongaria et lo Re de Bovemia ad una cum dito Duca [h]anno fato tanto, che l'è fato tregua fino a Santo Urbano : cum questo che si a l'Imperatore paresse che la dieta, che se averà fare per tratare la pace, fusse poco tempo, che lor abian possanza de redurla per fin a Santo Bartolomeo o vero per fin a Santo Martino. L' Ongaro me [h]a poy dito che lo Re [h]a commesso tutta la differentia che [h]a cum lo Imperatore in le mane delle Elletor del Imperio, zoè de amigevra composizione et de raxione ; qua non se tene altro non ma che la pace debia avere loco. Lo messo, che [h]a mandato questo ambassatore ad Ispruc per aver salvo conducto, non n' è ancora azonto ; como azonzerà se vol levar. Lo Inperatore è venuto a Ispruc, et qua non se dice ancora niente per fermo la cassone, perchè sia venuto, nè quel che è agitato per luy.

---

[1]) Zsigmond főherczeg.

36. *1488 január 23. Zürich. Ugyanaz a milánói államtitkárnak.*

Prima al fato de la partita de lo ambassatore ongaro fo intendere a V. S. como s' è levato da qui, et non fa la via de Ispruc, al passa per lo paex del conte de Vertenberg, et [h]a menato cum sè più persone de questo paix. Una parte van cum si per fin al serà a loco securo ; una parte andarà cum si per fin ala corte ; [h]a tolto zerte zevene delle bon de questa terra, le quale averan a stare ala corte. Se levò lunedì passato. Quela me scrive ancora che voya inzitare quele de Berna, se non n' [h]an ancora scrito che ay voyan scrivere, secondo la risposta mè fata a nome del Conssillio.

37. *1488 január 30. Zürich. Moresini a milánói herczegnek.*

Lo ambassatore ungaro vene a Milano, quelo saperà ancora lui informare como passan le cose. Dito ambassatore me [h]a pregato che volesse scrivere a V. Ex^{tia} che quela lo voya aiutare che al possa passare per Venezia, como [h]a fata lo veschovo. Prego V. Ex^{tia} che dito ambassatore ve sia recomandato ; a me qua [h]a fato bona compagnia, et mai non n' [h]a sparmito ninente, zoè in andare et parlare cum questo et cum quelo per oviare che al non venesse remor a dosso a V. Ex^{tia}, maxime con quelle lde Lozera. Et però prego V. Ex^{tia} per queste respete, che quela 'abia per recomandato, al me ha ancora dito che l'[h]a zerte secrete de dire a V. Ex^{tia}.

III. A párisi nemzeti könyvtárból.

1. *1487 október 9. Tours. A királyi kincstárnokok VIII. Károly királynak.* [1])

Sire si très humblement que faire pouons a Vostre bonne grace nous recommandons et vous plaise savoir sire que en ensuivant ce qu'il vous a pleu ordonner touchant les presens de Hongrie nous avons envoyé a Paris a monsieur l'ambaxadeur dudit Hongrie III^{cm} d'argent en Vaisselle de la plus belle façon et myeulx assortie qu'avons peu et espérons qu'il l'aura demain en ladite ville de Paris Sire nous luy avons escript pour ce que les ouvriers [n'auront] encores parachevé les habillemens de teste plumaulx et autres choses que dedans VIII ou X jours après

[1]) Fonds francais 15531. jelzésű kézirat, 195 levél. Heves y Andor szíves közlése.

quelque part qu'il feust luy seront envoyé ce que par vous a esté ordonné au Roy et a la Royne de Hongrie.

Sire naguères vous avons rescript comment l'orfevre qui a fai le reliquaire monsieur St Martin en voulloit avoir sans lasche XIIIIc escus d'or vallant IIm IIIIc l. t. toutesfois quant il a sceu que avions fait partir ladite vaisselle et que ne faisions plus mencion d'avoir ledit St Martin Il s'est condescendu et avons tant fait que l'avons eu pour XVIIc l. t. et esperons y faire mectre des reliques de mondits St Martin A faire le tout préparer diligemment a ce que au jour qu'avons rescript audit ambaxadeur il ait tous voz présens Sire nous prions dieu et nostre dame qu'il vous doint très bonne et longue vie a Tours le IXe jour d'octobre.

Voz très humbles et très obéissans subgectz et serviteurs.

Denis De Vidaut G. Briconnet et Denis le Breton.

Au Roy nostre souverain seigneur.

Les generaux Denis De Vidaut Briconnet et Denis Breton De Tours au Roy Charles VIII mandent qu'ils ont envoyé a Paris a M[r]. l'Ambassadeur d'Hongrie trois mille livres d'argent en vaisselle, qu'ils ont eu le reliquaire St Martin pour dixsept cents livres.

2. *1487 október 13. Paris. Tristan de Salazard sensi érsek VIII. Károly királynak.*[1])

Mon souverain seigneur tant et si très humblement que je puis me recommande a vostre bonne grace. Il vous a pleu m'avoir escript venir icy pour acompagner et conduire les ambassadeurs d'Hongrie jusques hors vostre royaulme. Pourquoy incontinant suis venu et ay receu du Sr de Sorvilliers lailler six lettres pour adresser aux villes ou le Chemin s'adonnera. Sire demain au plaisir de dieu nous partirons deceste ville de Paris et passerons par Voz pays de Champaigne droit a Troyes et de la en Bourgogne et feré a mon pouvoir ce que vous a pleu me commander. Pour ce sire se vostre bon plaisir est me commanderés toujours tout ce que vous plaira pour l'acomplir ou l'aide de dieu et de nostre dame ausquelz je prie qui vous doint tres bonne vie et longue et victoire de voz ennemis.

Escript en vostre ville de Paris ce dimenche XIIIe jour d'octobre.

Votre très humble et obbeissant subgetz et chappellain

Tristan arcevesque de Sens.

---

[1]) Fonds francais 15541 jelzésü kézirat. 196 levél. Hevesy Andor szíves közlése.

IV. A zürichi állami levéltárból. A szövetkezett kantonok gyűléseinek jegyzőkönyveiből.[1])

1. *1486 május 21.*

»Abscheid des tags Zurich uff Sonntag vor unnsers herren fronlichnams tag a° etc. LXXXVI.

Jeglicher bott weist ouch zu sagen, wie unnser gnädigister herr, der künig von Hungern, unns Eidgnossen schriben lasen hat, unnder anndenn, wie sin künglich mayestat den bropst von Pressburg mit vollem gewalt in kurtz zu unns schicken welle.

2. *1487 május 24.*

Abscheid zu Lutzern uff der uffart Abent anno etc. LXXXVII.

Item: heimbringen die werbung, so der künglich bot von Ungern anbracht hat an uns eidgnossen, und wie er sich gen uns so fruntlich erbotten hat mit was meinung als jegklicher bott weiss ze sagen und darumb uff dem nechsten tage Zürich antwurt geben.

3. *1487 június 3.*

Abscheid des gehalltne tags Zürich in Pfingst virtagen anno etc. LXXXVII.

Yeder bott weiss das anbringen der Ungerschen bottschafft, besunder des hertzogen halb von Meilannd, wie er sich erbütet, ob es unns Eydtgnossen gevellig were uff wyter vereynung zu arbeiten, und was im duruff geantwurt ist; namlich das die botten nit anndem gewallt haben, dann ob er in bevelch hette ichzit anzubringen oder zu werben, hette man geloset umb das als der bischof zu Werdin, sin mit bott, zem küng von Frannckrich geritten, und dem nach in willen ist, in die Eydtgnosschaft zu kommen, und der Ungersch bott begeret, so er kome, zu verschaffen, das er sicherlich und wol gehalten und durchgelassen werde, das ist im also zugesagt.

4. *1487 augusztus 24.*

Abscheid des tags zu Baden, uf Bartholomej anno etc. LXXXVII.

Jeder pot weiss wol zu sagen, wie unsers gnedigisten herren, des küngs von Hungern botschaft, so zu Zürich sich enthalt, uns

[1]) Levéltári jelzetek: B. VIII. 81 és B. VIII. 259.

uff disen tag geschriben hat von wegen einer verstentnuss zwüschen dem huss Meiland im verwiligt hab, ob er ichzit wis de fürzunemen, da durch früntlich wil, liebe und trüw gemeret möcht werden, das tun zu mögen, und darumb begert, ob uns eidgnossen dz an nemlich sin wolt, das wir dan gen Zürich kurtz tag daran möckten settzen, welte er in hofnung sin, durch sinfliss mittelweg zu suchen unser eidgnosschaft zu nutz und er entspriesende. Uff das ist beschlossen, das jedes ort sin botschaft mit vollem gewalt uf mitwochen vor des heiligen crutz tag zu herpst zu Zürich nachts an der herberg zu sind haben solle. Dise tagsatzung ist von uns abgeschlagen und beschlossen, das hierinn gehandelt werden solle uff den tag, so unser eidgenossen von Zurich jetz in ir stat bestimpt und allen orten den schriftlich verkundt haben.

V. A bécsi cs. és kir. állami, udvari és házi levéltárból.

1. *1488 márczius 3. Frigyes császár levele a német birodalom rendeihez.*[1])

„Fridrich etc. Erwirdiger lieber Neve vnd Churfurſt. Wir haben nach ettwe vil groſſer arbait vnd vleis bey deiner lieb vnd andern vnſern Churfurſten vnd Furſten angekhert, damit dem kunig von Hungern ſein krieg, ſo er gegen vns vnd vnſern Erblichen landen mutwillicklich vnd on all vrſach nun lange Zeit her geübt hat, gewert wurde, auf das jungſt nehzo zu Nornberg mit deinem vnd anderer vnſerr Curfurſten vnd Furſten troſt Rat vnd zuеſagen fürgenommen vnd beſloſſen auf S. Jörgentag ſchirſt kunftigen in eigner perſon bey Augſpurg im Veld zu ſein vnd ſolhs dir vnd allenthalben in das heilige Reich nu zum anderm mal ausſchreiben vnd verkünden laſſen, daſelbs bey vns zu erſcheinen vnd vns wider den benanten kunig von Hungern hilff vnd beyſtand zutün vnd vmb das wnſer Erbliche Lande ſollh hilff erwarten mochten vnd darauff getreſt ſein, den hochgebornen Albrechten Herzogen zu Sachſen lanntgrauen in Döringen vnd Marggrafen zu Meyſſen vnſern lieben Oheim vnd Furſten mit der gemelten vnſer Churfurſten vnd deinem Rat vnd fleiſſig erſuchen zu vnſerm vnd des Heiligen Reichs Haubtman aufgenommen vnd in dieſen vnſer lande die in mitler zeit zuunderhalten verordnet vnd geſchikt, der ſich aber wider vnſern willen vnd ernnſtlichen verbieten mit dem kunig von Hungern in teding vnd frid der vns vnd dem Heiligen Reich phendtlich vnd

[1]) Eredeti fogalmazata a Fridericiana-osztályban. Ez a példány a mainzi választófejedelemhez volt intézve.

nachtailig vnd vns deshalben nie gemaint geweſen iſt, begeben hat, dadurch wir nicht khlain in Schaden, zeruttung vnd Irrung aller unſerer Lande komen ſein vnd wiewol vnſer vndertan denſelben nachtailigen vnd phentlichen frid in guter trawer mainung für Erber, beſtendig, vnd on all argliſt vnd geuer angeſehen vnd zugeſagt, ſo hat jn doch der bemelte Kunig von Hungern nit ain tag gehalten ſonder vns in der bemelten teding vnd nachmals bis auf heutigen tag mercklich Sloſſer vnd Stet abgenommen vnd khain andere mainung vnd willen dann vnder der geſtalt vnd Schein ſolhen früntlichen teding vnd verainigung on widerſtand an ſich zubringen was er erobern damit er ſich deſt ſleuniger in das Heilig Reich, darauf der anſanck ſeines kriegs geſetzt iſt, dringen mocht vnd darzw vns den bemelten zuegeſagten zug vnd hilff zurütten oder gantz wendig zumachen; auch daneben vns nicht allain bey deiner lieb vnd andern vnſern vnd des heiligen Reichs Gliedern, ſonder auch bey dem Romiſchen Stul vnd allen Criſtlichen Furſten, als ſollen wir das Recht ſo er in den Artiklen des berurten frids auf vnſern heiligen vater pabſt mit ettlichen anhengen vnd vmbſtänden die vns vnleidlich vnd vnmüglich ſeinn, in ſolher zeit als beſtimbt iſt aufzurichten fliehen vnd das nicht tunn gegen jm oberſteen zuuerunglimphen vnd ſeinen mutwilligen krieg ainen glauben vnd anſehen ainer pillichkhait dadurch zugeben, als ſolhes die veruaſſung der artikl in der beſtimbten teding begriffen klerlichen ausweiſet. So nu aber in anſehung ſolher obbeſtimbten vrſachen ſich auf die bemelt teding vnd frid in khaine wege zuverlaſſen noch Jm zuvertrawen, ſonder nit anders von Jm zuwarten, dann wo der berurt zug nicht für ſich gieng, aller vnſerer Land kurtzlich ain Gaſt *(sic)* vnd der gantz entſetzt zu ſein. Demnach begern wir abermals an dein lieb mit ſonderm gantzen fleis auf das hochſt ſo wir jmmer mügen pittund du welleſt geſtalt der ſachen zuhertzen nemen vnd auf den vorbemelten tag in eigner perſon mit Lewten zeug vnd anderm ſo in veld gehort auf das hochſt vnd maiſt du magſt gerüſſt vnd zwgericht an dem berurten Ende inhalt vnſerer vorigen Mandat vnd Schrifften bey vns erſcheinen vnd durch den bemelten betrieglichen frid teding vnd Rechtbot noch unſern zug ſo wir yezo in vnſer erbliche land getan haben, onverziehen widerkern vnd vns zu der vorberurten Zeit an das bemelt ende fugen, davon nicht wenden noch ziehen laſſen, damit wir daſelbs mit ſchaden nit auf dich warten bedurffen noch ſolhs deines verzugs halben vnſer Land vnd Lewt in weiter verderben gefürt werden, als wir vns dies vnd alles guts vngezweifelt gentzlich zu dir verſehen, wellen wir in ewig Zeit mit allen

gnaden vnd freuntſchaft gegen dir vnd deinn Stifft erkennen vnd zugüt nit vergeſſen.

Geben zu Ynſprugg am dritten tag des Moneds Marcy LXXXVIII." (1488)

„Similis. auf Furſten in Reich Geiſtl. vnd weltl.
„ „ namhafft Stet vnd Grauen im Reich;
„ „ dem punt in Swaben, mutatis mutandis ubique."

»Ille articulus mit deinem Rat vnd fleiſſig erſuchen scribatur tm̃ Maguntino et Johanni Brandenburgensi.«

2. *1488 május 21. Mátyás király megbizottainak okirata a fegyverszünet meghosszabbításáról.*[1])

Jch Criſtoff von Liechtnſtain von Nicolspurg Lanndmarſchalh in Öſterreich vnd Jch Leopold Prannţ babſtlicher Rechten doctor Official zu Wienn etc. bekennen als der Allerdurchleüchtigiſt Fürſt vnd Herr Her Mathias zu Hungern vnd zu behenm etc. künig vnd Hertzog zu Öſterreich etc. Vnſer Allergenedigſter Herr, Vns zu dem Hochwirdigiſten Fürſten vnd Herren Hern Johannſen Ertzbiſchouen zu Saltzburg des Stuls zu Rom legaten mit volmöchttigen gewalt gen Steyr geſanndt hat. Auf maynung den fridlichen anſtandt, So der Hochgeborn Fürſt Her Albrecht Hertzog zu Sachſen mit ſeiner künigelichen M^t vntz auf den Achten tag nach Vrbani negſtkömund gemacht hat mit dem gedachten Herrn Johannſen Ertzbiſchouen zu Saltzburg auf den gewalt ſo er deshalben von der kayſerlichen M^t. hat vnd die küniglich M^t vnd wir des bericht ſeinn verrer zu erlenngern vnd zuerſtrekhen. Alſo habn wir darauf in kraft des bemelten gewalts vns von der küniglichen M^t gegeben, an ſtat vnd von wegen ſeiner küniglichen gnaden ſölhen fridlichen anſtannbt mit dem bemelten Hern Johannſen Ertzbiſchouen zu Saltzburg von dem beſtimbten achttiſten tag nach Vrbani, da dann ſölher fridlicher anſtandt ausgeet verrer vntz auf ſand Giligen tag ſchiriſtkünftigen mit allen vnd yeden pünten vnd artigkelen, wie dann ſölhes in den verſchreibungen, ſo der gemelt Vnſer Allergenedigiſter Herr der Künig vnd Hertzog Albrecht gegeneinander gegeben haben, klerlich begriffen iſt, Erſtrekht vnd verlenngt. Des ſich dann derſelb Her Johanns Ertzbiſchowe zu Saltzburg, das ſölher fridlicher anſtannbt von allen vnnd yeden der kays. M^t vndertan in ſeiner gnaden lannden, Öſterreich Steyr kernden vnd krain, Auch von anndern ſeiner gnaden vndertanen veſtigelich gehalten

[1]) Eredetije a salzburgi osztályban.

werden ſol angenomen hat, Innhalt ſeiner verſchreibung der küniglichen M^{t} deshalb gegeben. In ſölhen fridlichen anſtanndt dann auch eingeſchloſſen iſt, was die kayſerlich M^{t} auch ſeiner gnaden vndertan in dem künigreich Hungern oder anndern ennden wo das vngeuerlich gelegen vnd wie das genant iſt haben nichts ausgenommen. Darauf geloben wir vorgenannt Kriſtoff von liechtenſtain von Nicolspurg lanndmarſchalh in Öſterreich vnd doctor Leopold pranntz etc. als küniglicher Mt Räte vnd Sanndtpoten in kraft des berürtten gewalts vns von ſeinen gnaden gegeben, das wir bey ſeiner künigclichen Durchleüchtigkeit ſouil tun Vleis fürkeren vnd verfüegen wellen, damit ſich ſein künigclich gnad gegen dem gedachten Herren Johannſen Ertzbiſchouen zu Saltzburg mit ſeinem künigclichen brief in allen Artigkeln wie oben vermelt iſt, auch verſchreibe ſölhen fridlichen anſtanndt So bis auf ſand Gilgen tag erſtrekht iſt, zehalten vnd nachzekommen in allermaſs wie ſich dann ſein künigclich gnad vormals gegen Hertzog Albrechten zu Sachſen deſſelben friedlichen anſtanndshalben verſchriben hat in allweg eingeſloſſen was die kayſerlich Maj.^{t} auch ſeiner gnaden Vndertan in dem künigereich Hungern oder anndern ennden wo das ungeuerlich gelegen vnd wie das genannt iſt, haben, Nichts ausgenommen, treulich vnd vngeuerlich. Mit vrkundt des briefs mit Unſern aufgedrukhten petſchaden (sic!) beueſtiget. Geben zu Steyr an Mittichen vor ſannd Vrbans tag. Nach Criſti gepurdt Virtzehenhundert vnd in dem Achtundachtzigiſten Jare.

3. *1488 junius 5. Mátyás király okirata a fegyverszünet meghosszabbításáról.*[1])

Wir Mathias von gottes gnaden zu Hungern und beheim Kunig vnd Hertzog zu Oſterreich etc. bekennen. Als die Edeln vnd Erſamen vnſer Rete vnd lieb getreuen Criſtoff von Liechtenſtein von Nicolſpurg vnſer Lanndmarſchalh in Öſterreich, vnd Leopold Prantz doctor, auf dem nechſtgehallten Tag zu Steir, von vnſernwegen mit dem Hochwirdigen Furſten Herrn Johannſen Ertzbiſchouen zu Saltzburg, als gewalthaber keiſerlicher Maieſtat, den fridlichen Anſtand, ſo nechſtmals zu ſand Pöllten durch vns vnd den Hochgebornen Fürſten Hertzog Albrechten von Sachſen, zwiſchen vnſer vnd gemelter kaiſerlicher M^{t} abgeredt iſt, bis auf den ſchirſtkunftigen ſand Gilgen tag erlengt vnd erſtreckt haben. Daz

[1]) Eredetije a salzburgi osztályban.

wir in aller maß, wie ſich der genant von Saltzburg deshalben gegen vns Innhalt ſeiner brieue vns daruber gegeben, angenomen vnd verſchriben hat, die Erſtreckung deſſelben Frids bis auf ſand Gilgen tag ſchirſtkünftig auch alſo annemen vnd verſchreiben, vnd nit weiter, wiſſentlich mit diſem brief. Der zu Vrkund mit vnſerm kunigclichem Secret beſigelt vnd geben iſt zu Wienn an vnſers Herrn Fronleichnamstag Anno etc. LXXXVIII^vo Vnſerer Reiche des Hungriſchen im XXXI^ten vnd des behemiſchen im XX^ten Jaren.

Commissio propria domini Regis.

4. *1488 deczember 7. Frigyes császárnak Ulászló cseh királyhoz intézett levele és üzenete.*[1])

„Lieber Oheim. Wir haben n. vnd n. zeigern diſs briefs allerley vnnſer vnd Ewr, auch vnnſer beider Reich lannd vnd lewt merclichen anligenden Sachen halben den kunig von Hungern berurend mit Ewer lieb zureden vnd was Jn darin von euch begegent widerumb an vns zubringen beuohlen, als Jr clerlichs von Jn bericht werden, vnd bitten Ewer lieb mit beſunderm fleiß, Jr wellet denſelben in ſollichem dißmals gleich vnnsſelbs glauben vnd vnns vnd Euch zu Eren vnd gutem das freintlichiſt vnd peſſt, als wir Ewch vertrawen furnemen vnd hanndeln, deßgleichen wir gegen Euch widerumb thun, vnd in aller lieb vnd freuntſchaft beſchulden wellen.

Datum Gopping an VII. tag Decembris 1488.

*

Der küniglichen würde zu beheim vnd denen ſo an ſeiner gnaden Hof vnd in diſen ſachen zugebrauchen fruchtper ſein zuſagen.

Unnſer Allergnedigiſter Herr der Romiſch keyſer etc. werde gleuplich bericht das der künig von Hungern an die kön^e. wird zu beheim einen peenfal in dem letzten vertrag zwiſchen Jr beider gemacht begriffen nemlich Achtzigk mal Hundert Tauſend guldin erforder, vmb das die kö. wird dem Herzog von Saxn leut wider Jn gelihen vnd hilf getan haben ſolle, in meynung, Jn damit in einen ferrern vertrag, der mer nach ſeinem vorteil vnd nutz geſetzt werd, dann villeicht der erſt ſey, zu dringen. Nu wiß ſein kuniglich wird, was ſwinder liſtigkeit vnd Handlung der gemelt kunig von Hungern

[1]) Eredeti fogalmazata a Fridericiana-osztályban. A dátumot a követe Zollerni Eitelfritz gróf részére, a cseh királyhoz intézett megbizó iratból állapíthatjuk meg.

in allen tractaten vnd ſachen, ſo Er Im in gutem ſchein furgehalten, bisher gegen Im gebraucht, und das Er Im der keinen gehalten hab, ſolt Er ſich nu in ferrer vertreg vnd verſtenndtnuß mit Im begeben, wuerd Er vnzweifenlichen gleicherweiſe wie vor vnd mer damitt eingefürt vnd in verderben geſetzt, das der k^n. M^t als ſeinem herren vnd nechſtgeſippten freund ein getrewes layd were. Auch ſeiner k. M^t dem heiligen Reiche vnd dewtſcher Nation zu den Er gezelt vnd ſunderlich verwandt ſey, zu mercklichem nachteil kummen wurd, dann der kunig von Hungern ſein furnemen allein darauf ſtellet, ſein k. M^t vnd die kö. wird zu beheim zuuerdrencken, vnd Ire lannd in ſein gewaltſam zubringen, vnd Im damit eingaung in das heilig Reich vnd dewtſche Nation zumachen, die auch anzufechten vnd zubetrüben; iſt der k. M^t beuelich, das der kö. Wird vnd den Iren ſo darinn beſucht vnd gebraucht werden, auf die peſte weis einzupilden vnd vnderſteen Sy zubewegen, das Sy ſich in ſollichem enndthalten, vnd mit dem kunig von Hungern keinerley ferrern verpuntnuß, einung noch verſtenndnuß verwilligen noch annemmen, Sunder die kö. Wierd darinn auf die k. M^t, als Iren negſtgeſippten freund des pluts, von dem Im alle Ere vnd gutheit bisher beſchehen, und durch das die k. M^t gegen dem kunig von Hungern in den merern teil Ires laſts vnd verderbens gewachſen ſey, Ir auffſehen hab, vnd ſich der getrewlichen halt, deßgleichen welle die k. M^t mit Iren lannden lewten vnd macht gegen Im vnd der Cron zu beheim widerumb thun. Vnd ob in ſolichem von dem könig oder den ſeinen einicherley willens gemerckt, der auf ferrer Handlung der Sachen zeigen wurd, alsdann bey Inen lautter zuerlernen, auf was weis vnd meynung die Sachen ferrer zu arbeiten ſey, vnd das die perſon, ſo ſolichs ſuchen vnd arbeitten werden, ſich erbieten, das an die k. M^t zubringen, vnd ſoferr inndert leidlich mittel furgeſchlagen, das dann die k. M^t Ir trefflich pottſchaft zu der kö. wird ſchicken, vnd ferrer mit der hanndeln laßen werd. Item ob der kunig von beheim oder die ſeinen die Sachen der wal des Röm. kunigs anziehen, vnd der antwurt haben wolten, Inen zuſagen, die k. M^t hab ſich vormals mundtlich vnd ſchriftlich fier ſich denſelben Röm. kunig vnd des R. Churfurſten erpotten, der kö. wierd vnd der Cron zu beheim genugſam declaration vnd bekanntnuß zugeben, das ſolich wal Inen nit zu ſmah noch verachtung oder abbruch Irer freyheit vnd alten loblichen herkommen, ſunder aus Eyl vnd kuerz

der Zeit beſchehen ſey, vnd das Jn die an ſolichen Jren freyheitten vnd alten herkommen, was Sy der haben, inkunfftiger Zeit keinen abbruch noch verletzung bringen ſoll, des erbiettens vnd gemut ſey die k. M^{t} noch, vnd verſehe ſich das des genug ſey vnd die kö. wierd vnd Cron zu beheim pillich daran benugen haben.

VI. Az innsbrucki cs. k. helytartótanács levéltárából.

1483 május 2. Frigyes császár a rajnai pfalzgrófnak.[1])

Friderich etc. Hochgebornner lieber oheim und furst. Als unns dein lieb ytzo geschriben und gebeten hat, dir deine regalia und lehen, so dir von unns und dem heiligen reiche zuempfahen geburen, der sorgfeltigen und sweren kriegslewf halben, sich in unnsern lanndn haltend so dir und anndern unnsern und des heiligen reichs verwonndten den sichern zuganng zu unnserer Kais. M^{t} verhindern zway jar die nechsten zu urlawben oder yemannd in dem heiligen reich zu befelhen dir diesen deine regalia und lehen an unnserer stat zu uerleihen und darumb gewönndlich pflicht von dir zunemen etc., haben wir vnnder mer worten vernomen. Und ist nit mynnder, unnsre erbliche lannd werden durch den künig von Hungern aus kainer redlichen vrsach, dann allein zu verhinderung widerstannds der Türcken und unnser erbliche lannd, so zu dem heiligen reich und dewtscher nacion gehorenn und schilt und porttn derselben gegen den Türgken sein vnnder sich zu bringen swerlichen bekriegt und ganntz verderbt, daraus, wo die vnnder sein gewaltsam kumen solten, dem heiligen reich und gemeiner cristenheit merklicher abpruch und zerrüttung als den du selbst ermessen, erwachsen mag, des swerlichen zu widerbringen wirdet, dem wir mit unnsrer macht lang Zeit widerstannden und das unser und des heiligen reichs churfursten dir und andern fursten zu menigem mal aus vil dapffern und warlichen vrsachen angetzeigt und geclagt und euch darinn nit allain unns und unnsern lannden sunder auch euch ewern kynndern und lannden zugut umb hilf und beystanndt hoch ersucht und gebetten haben, darauf aber und was euch allen dem heiligen reiche und gemeiner cristenheit an des kunigs furnemen gelegen ist, wenig geacht, sunder des kunigs erdichten süssen schrifften und wortten, die in grunt ganntz nichts, dann das er dardurch sich in das heilig reich und deutsch nacion zumischen und euch alle mit der Zeitt vnnder sich und sein gewaltsam zu ziehen vnderstet, auf im tragen, als ir das kunfftiglich mit ewerm

[1]) Eredeti fogalmazata a Sigismundiana-osztályban.

sweren schaden und verderben empfinden werdet, gelaubt wirdet und unns dardurch derselben hilff der mynste teil getan und dannoch, souil der gewesen, zu kainer rechten noch aufgesetzten nutzlichen zeitt beschehen, daraus uns solicher krieg und vnrat erwechset, des du durch den aufbruch, so du mit deinem volckh vber all gnad, fruntschafft und guttat, die wir dir als du selbs waist, in menigfeltig weise aus getrewen gutem hertzen on allen unser nutz ertzaiget und dardurch von weilent hertzog Friderichen deinen vettern und in ander wege vil vnbillichs spots, verachtung und schaden gelitten, getan hast, ursach bist, des wir von dir vnergetzt beleiben und unns deshalben nyemand verargen mocht, ob wir unns in den oberurten regalien und andern deinen sachen swermütig gegen dir ertzaigten. Aber nach dem wir allweg gnedigen willen zu deiner liebe getragen und vngetzweifelt gedenckhen haben, das solich vnbillich abpruch und zerrüttung der hilff nicht durch dein persone, sunder ettlicher unnser mißgeuner, die des kunigs fürnemen, wohin das raichet, dir und in selbs zugut wenig erkennen, noch gedenncken und warlich in kunfftig zeitt damit durch ine betrogen werden beschehen sei, bewegt unns dasselb und unnser angebornne und kaiserliche gutte, das wir uns dannoch in solhen deinen regalien gnediclich und guttlich gegen dir hallten und dir die bis auf mittfasten schiristkunfftig on schaden ansteen lassen wellen in massen unnser kaiserliche briefe, so wir dir hiemit sennden, das ausweist, in billicher zuuersicht, du werdest dich hinfur in solher gehorsam gegen unns halten und ertzaigen, dardurch wir bewegt werden, dir in denselben deinen regalien und anndern sachen mer gnad und fruntschafft zuertzaigen, als du unns und dir selbs des zutunde schuldig bist.

Geben zu Gretz am zweiten tag may 1483.

VII. A bambergi királyi kerületi levéltárból.

1487 június 24. A nürnbergi birodalmi gyűlés válasza Mátyás királynak.[1])

Antwort dem konig von Hungern vff sein nechstes schreiben zu thun.

Unser fruntlich willig dienst etc. Durchluchtigister kenig lieber herr vnd freund, Ewrer ko. wirde haben vnns den kurfursten vnd andern hie zu Nuremberg vff erfordern vnnsers allergnedigsten herrn des Romischen kaysers, versamelt, vnnsern yedem ewr

[1]) Kaiserliches Buch Bl. 64. — Mátyás király április 18-iki levelét, melyre a birodalmi gyűlés válaszol, közöltem : Mátyás király levelei II. 314.

ko. wirde sunderlich briue zugeschickt vnd angezaigt den handel vnd jrrung die sich zwischen seinen kayserlichen gnaden und ewr liebe haltende derselben jrrung wir vnnsers gemuts nit vnbillich beswerung tragen, wollen auch ferner den sachen zum besten nachdencken vnd so wir furderlichst mogen solhs ewr ko. wirden zuerkennen geben. Datum Nuremberg.

VIII. A berlini királyi titkos állami levéltárból.

1486 június 7. Erneszt szász választófejedelem a brandenburgi választófejedelemhez.[1])

Unnser freuntlich dienst und was wir liebs und guts vermogen allezceit zcuvor. Hochgebornner furst, lieber oheim und swager, als ewer liebe unns itzt unsers hern und oheims von Menntz Churfurst etc. schrifft durch die inliginden Copey zu erkennen geben und dorbey berueret hapt, das ewer liebe von dem durchluchtigsten fursten unserm lieben hern und oheimen dem Konig von Behmen dergleichen darinnen gemeldet, und wie andern Churfursten geschrieben mit furder anzceigung geleginheit unser beyderseits lande und lewte gein der crone unnd Konigreich zu Behemen bittinde unsernn reten bevele der halben zuthund, wie dann das in ewer liebe schrift awszgedruckt wirdet, haben wir vernomen, und ist nicht mynner, uns kompt tegelichs von trefflichen lewten glawplich warnung, wie die Konig von Polen, Behmen ung Ungern sampt den yzen willens, ewer liebe, ander Kurfursten unnd unns zcu uberzzihen. Demnach wo ewer liebe nicht anders danne allein des begengnus halben ewer liebe vater unsers lieben swagers Marggrave Albrechts von Brandenburg Kurfursten etc. seliger und loblicher gedeohtnus zu Francken czu thund hett, were unser freuntlich bete diszmals anheym zu bleiben op von unsern widerwertigen zcugriffe oder uberzcihens furgenomen beyem zu sein, demselbin dester statlicher widerstandt zu thunde, so wir einander schuldig, und ungezcwivelt ewer liebe nicht unfugsam sein ermessen wirdet ; doch setzen wir das zcu ewer liebe gefallen, das best darinnen zcubewegen, mit freuntlichem willen umb ewr liebe zcuverdinen. Datum Wymar Mitwochen nach Bonifacii anno etc. LXXX sexto.

Wir wollen noch ewer liebe anzceigung unsern reten bevelh thun nach geleginheit der sachen guts ufsehins zu habin. Datum ut supra. Auch fugen wir ewer liebe wissend, *das uff Viti schirst bede Konig von Behemen unnd Ungern zu der Yglaw zusammen komen werden, daselbst, als wir vernemen, zu ratslagen, wie sie yren*

[1]) Eredetije.

truge wider ewer liebe, ander Churfursten und uns furnemen und unverlengt nach yren abschied zcuvolnzciehen untersteen wollen. Das wolten wir ewer liebe auch nicht verhalten, des em wissen und dernach zu richten haben. Datum ut supra.

IX. A drezdai állami főlevéltárból.

1489 deczember 10. Frigyes császár Albert szász herczegnek.[1])

Wir Friderich von gottes gnaden Romischer keyser, zu allenn tzeitten merer der reichs, zu Hungern, Dalmacien, Croacien etc. kunig, herzog zu Osterreich, zu Steyr etc. Kernnden und zu Krain etc. embieten dem hochgebornnen Albrechten herzogen zu Sachsen, lanndtgraven in Doringen und marggraven zu Meysen unnserm lieben oheim und fursten unnser gnad alles guet. Hochgebornner lieber oheim und furst, wir sein nu des pald funff jar wirdet mit merklichem costen und unnserm sweren verderben in dem heiligen reich gewesen und unnsern und des heyligen reichs churfursten dir und anndern fursten graven herrn stetten und undertanen den unbillichen krieg, so der kunig von Hungern lanngzeither on all redlich ursach gegen unns und unnsern erblichen furstenthumben und lannden, so mergklich gelider des heiligen reichs und portten und schilde gegen den ungelaubigen und anndern frombden nacion sein, geubt und gebraucht hat und noch teglich tut, nach der lennge erzellt und geklagt und deßhalben umb rate und austreglich und beystanndt auf tegen und anndern ennden menigfeldigklich ersucht, des uns geleuplich zusagen und vertrosten beschehen, und aber dem bisheer nit nachgevolget, *dardurch der gemelt* kunig *mit seiner macht in unns und dieselben unnser lannde so ferr gewachsen, das wir uns des on mercklich* eylundt hilff verrer nit enthalten mugen das doch von undertanen gegen irem rechten herrn von dem sy all ere wirde und guet haben, den dermasz zu verlassen frömbd und erpermklich zu hören ist darinn wir auch der gestalt verrer nit steen mugen wo wir annders kürczlich von dem unnsern nit gancz gedrungen werden *und damit das heilig reich und Dewtsch nacion, nach denen desselben kunigs von Hungern hercz und gemuet steet in zurruttung und under sein gewaltsam wachsen lassen wellen ;* und so du nu ein furst des heiligen reichs und mit den furstenthumben und landen die du besiczest und unnser und des reichs eigthumb sein, belehennt, unns auch deßhalben mit hohen glübden und eiden wider all menschen zu diennen verbunden und sonnderlich in disen hanndl, der

[1]) Eredetije a 9321. számú fasciculusban.

mutwilligklich gegen unns on unser verschulden dem heiligen reich und Dewtscher nacion zu swerm abpruch und schaden geubt werdet ze tun schuldig bist, ermanen wir dein lieb der selben pflicht und eide, gebieten dir auch bey den penen der belaidigung unnser kaiserlichen maiestät zu latein genannt pena criminis lese maiestatis von Romischer keyserlicher macht ernstlich und festiglich und wellen, das du dich angesicht dits unsers briefs mit lewten pferden geschucz wegen und aller geraitschaft als in veld gehort darzu schickest so wir dich negst widerumb beschreyben und er zu uns alsdann stracks auf zu sein und furderlich in veld wohin wir dich beschaiden werden zu kumen und helfen, solichem des kunigs von Hungern mutwilig unrechtlichem krieg gewaltig und austreglichen widerstanndt zu tun und uns das heilig reich, unnser erbliche furstenthumb und lannde und Dewtsch nacion vor solichen beswerungen und verderben zu verhuetten, als du des uns als deinem rechten herrn, dem heiligen reich Dewtscher nacion und dir selbs zu tun schuldig bist und wir uns ungezweyfelt zu dir versehen. Daran tut dein lieb unnser ernstlich maynung und sonnder gevallen, das wir zusambt der pillikeit mit allen gnaden gegen dir erkennen und zu gut nit vergessen wellen.

Geben zu Lynncz am zehennden tag des monets december nach cristi gepurde vierzehenhundert und im newnundachzigisten, unnsers keiserthumbs im achtundreissigisten iarenn.

Ad mandatum domini imperatoris in commissione.

X. Frankfurt város levéltárából.

1487 február 3. Frigyes császár Frankfurt városának.

Wir Fridrich von gotts gnaden romischer Keyser, zu allen tzeiten merer der reichs, zu Hungern, Dalmatien, Croacien etc. kunig, herzog zu Osterreich zu Steir etc. embieten den ersamen unsern und des reichs lieben getrewen burgermeister und rate der stat Frankhfort unser gnad und alles gut. Ersamen lieben getrewen, wir haben nu lange zeit her die swern unbillichen mutwilligen krieg, so der kunig von Hungern gegen uns und unsern erblichen landen, uber vil guttat im von uns beschehen, wider alle billicheit, nicht allain uns und denselbn unsern erblichen landen, sonder auch dem heiligen reiche und gemeiner deutscher nacion zu abpruch und verdrukhung gebrauchet in dem heiligen reiche und anderen enden mit beswertem gemut geklagt und darinne als liebhaber des reichs und deutscher nacion umb hilf

[1]) Eredetije a Reichstagsabten-osztályban.

und rettung mit unseren merkhlichen darlegen und verderben gearbaitt, darin uns aber bisher keinerley hilf, die uns anstrengen und solichen last ab uns leyten hett mugen, beschehen, dadurch derselb kunig mit seinem krieg in unser erblich land soverr gewachsen, dass er nu aus denselben mit den umbligenden fursten pald greintzen wirdet, daraus nit anders zu erwarten steet, dann was yetz an uns ist, dass solicks morgen an andern unseren des heiligen reichs und deutscher nacion curfusten, fursten gebidern und undertanen auch sein, und damit das heilig reiche und deutsch nacion gantz under des gemelten kunigs oder anderer frembder herschaft gewaltsam gedrungen verden, das uns bey unsern zeiten zu beschehen ein ewiger trubsal und beswerung were ; und nachdem wir solichem aus unser selbst mackt zu widersteen nicht vnmogen, als dass layder an im selbst und meniglich offenwar ist, haben wir den und anderen des heiligen reichs und deutscher nacion abpruch verletzung und verdrukkung furtzukomen einen tag nemlich auf den suntag Oculi in der vasten schierist komende zu Nueremberg unt unseren und des heilign reichs curfursten fursten euch und anderen unsern und des heligen reichs underthanen, so wir gleicherweis dahin zu kumen beschriben habn, zu halten furgenomen und geordent. Und gebieten euch darauf bey den phlickten, damit ir uns und dem heiligen reiche verpunden seit, auch privirung und entsetzung aller ewer gnaden, freyheiten, privilegien und was ir von uns, dem heiligen reiche oder yemand anderm habet, und dartzu vermeidung unserer und des heiligen reichs swern ungnad und straffe, ernstlich und wellen, das ir auf denselben tag an das obberurt end ewr potscheft mit volmechtigem gwalt zu uns schikhet und daselbst entlich weeg und hilf, helfet furnemen und besliessen, wie dem gewaltigklich widerstanden, und wir, dass heilig reiche, ir und ander zugewonten desselben in frid und rue gesetzt, was auch daselbst beslossen, durch euch on veuer kindersich bringen und vertziehen nachgefolgt, und erscheinet hierin nicht sewmig, damit sich nicht geburen werde, umb ewr ungehorsam auf die obbestimbten und ander pene, strafe und pnes mit hilf der gehorsamen wider euch zehandlen, als ir uns, dem heiligen reiche deutscher nacion und euch selbst zetunde schuldig seit, und uns des an euch gantz nit zweifelt, daran tut ir unser ernstliche meynung, das wir zusambt der pillicheit mit gnaden gen euch erkennen und zu gut nit vergessen vellen.

Geben in unserer stat Speyr am dritten tag des monets February, nach Cristi gepurd viertzehenhundert und im siben und achtzigisten, unsers keyserthumbs im funfunddreissigisten.

Ad mandatum domini imperatoris in consilio.

XI. Strassburg város levéltárából.

1485 október 30. Frigyes császár Strassburg városnak.[1])

Fridrich von gottes gnaden Römischer Keyser etc. Ersamen lieben getrewen uns lanngt an *wie die hanndlung* des mutwilligen unpillichen kriegs so der kunig von Hungern on all ursach uber hoch glubd eyde und verschreibung gegen uns und unsern erblichen lannden gebrauchet *in der Statt Strassburg* in *schrifft gedrucket* und unnser etlicher massen schimpflich darinne gedacht werden solle, nw wisset ir in was gestalt wir lanng jar und zeit von den Türckhen und demselben kunig von Hungern mit krieg swerlichen angefochten und wie die allein auf uns und unnser erbliche lannde gelaitet und von menichlich darinne verlassen sein, deßhalben, solh schrifft, wo die also gedruckt und in künfftig zeit den lewten zu hören werden solt, nicht allain uns und unserm namen, sonnder auch gemeiner deutschen nation, die uns in solichen kriegen als romischem keyser irem rechten herrn und deutschen cristenlichen fürsten pillich rate, hilffe und beystannd getan und in disen unfal darinne wir laider steen, nit wachsen lassen hetten zu ewiger smah und verachtung komen möcht. das zuverhuten begern wir an euch mit ernnst bevelhende, ir wellet uns euch selbst und gemeyner deutscher nacion zu eren darob sein und verfügen, ob solich schrifft bey euch zu Strassburg gedruckt weren, damit die furderlichen widerumb abgetan und ferrer nit gedruckt werden. Als ir uns, euch selbst dem heiligen reiche und gemeyner deutschen nacion des zetunde schuldig seit, daran tut ir unnser ernnstlich meynung und sonnder gevallen. Geben zu Nuremberg am Sonntag nach sant Symon und Judas der heiligen zwelffboten tag Anno dni etc LXXXVIII A) unsers keyserthumbs im vierunddreissigisten jare.[2])

Ad mandatum Dni. Imperatoris proprium.

---

[1]) Eredetiből.

[2]) Már a »Politische Correspondenz« figyelmeztetett arra, hogy itt tollhiba forog fenn. Frigyes császár ugyanis 1485 (nem 1487) október 30-ikán tartózkodott Nürnbergben és császári uralkodásának harmincznegyedik esztendeje 1485-re esik.

TARTALOM.

Lap

Mátyás törekvései a császári trónra 2
Függelék 31
I. Az iglaui összejövetel. 1486 33
II. A váradi püspök francziaországi követsége. 1487 38
III. Kökeritz schweizi követsége. 1487 44
IV. Mátyás és Ulászló. 1387—1490. .....
V. Mátyás és Miksa. 1487—1490..... 49
Mellékletek. Kiadatlan okiratok..... 55
I. A ferrarai herczegek modenai levéltárából.
Trotti Jakab milánói követ jelentései 1486 július 5., 9. és augusztus 18-ikáról 55
II. A milánói herczegek levéltárából.
A milánói követek jelentései Velenczéből és Zürichből. 1486—1487 58
III. A párisi nemzeti könyvtárból.
A franczia királyhoz írt jelentések. 1487 69
IV. A zürichi állami levéltárból.
A szövetkezett kantonok gyüléseinek jegyzőkönyvei. 1486—1487 71
V. A bécsi titkos levéltárból.
1487 márczius 3. A német császár levele a német birodalom rendeihez..... 72
1488 május 21. Mátyás megbizottainak okirata a fegyverszünet meghosszabbításáról 74
1488 június 5. Mátyás okirata a fegyverszünetről 75
1488 deczember 7. A császár levele és izenete Ulászló cseh királyhoz 76
VI. Az innsbrucki helytartósági levéltárból.
1483 május 2. A császár levele a rajnai pfalzgrófhoz 78
VII. A bambergi királyi levéltárból.
1487 június 24. A nürnbergi gyűlés levele Mátyáshoz 79
VIII. A berlini titkos állami levéltárból.
1486 június 7. A szász választófejedelem a brandenburgi választófejedelemhez 80

Lap

IX. A drezdai állami főlevéltárból.
1489 deczember 10. A császár Albert szász herczeghez..... 81
X. Frankfurt város levéltárából.
1487 február 3. A császár Frankfurt városhoz 82
XI. Strassburg város levéltárából.
1485 október 30. A császár Strassburg városhoz 84

LIBRARY
APR
1977
UNIVERSITY OF TORONTO

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C